

FORRÁS ÉS ÉRTÉK

**...OKTÓBER 23. UTÁN –
NOVEMBER 23. ELŐTT...**

**WISINSZKY LÁSZLÓ NAPLÓJA,
1956. OKTÓBER 23. –
DECEMBER 11.**

Közreadja: **SZAKOLCZAI ATTILA**

1.

A naplórészletek Wisinszky László alkalmazott grafikus feljegyzései. A napló írója az 1950-es években a MÉLYÉPTERV munkatársa volt, 1945-től folyamatosan vezetett naplót. A forradalom és szabadságharc napjaiban készült feljegyzések ritka lehetőséget biztosítanak arra, hogy az ismert események a személyes sors és a magánélet hétköznapi történései mellett jelenjenek meg. Wisinszky László napi rendszerességgel vezette naplóját, amely az esetek többségében óra-percnyi pontossággal feljegyzett, döntően magánéleti vonatkozásokat tartalmaz, de a forradalom idején a köztörténeti eseményeket is percnyi pontossággal rögzítette. A feljegyzések forrásértékét és különlegességét a naplóíró körülvéve köztörténeti események tárgyilagos és a körülményekhez képest higgadt közlésmódja, rögzítési igénye, valamint azoknak a mindennapok személyes és mikroszkopikus dimenziójú perspektívába helyezése adja. Így a forradalom és szabadságharc eseményei a bejegyzések révén egyfajta személyes „háttérvilágítást” kapnak. A munkahelyi, családi, kapcsolati viszonylatok és kisebb-nagyobb konfliktusok, a mindennapi élet tárgyi feltételrendszere, az életszükségletek biztosítása, a sorsdöntő mozzanatok közötti, „eseményközi” órák és napok privát ideje közelivé és személyessé tesz a forradalom és szabadságharc napjainak megélés-történetét. A közölt szöveg jól érzékelteti a fővárosi lakosság életét, hangulatát, a mindennapok nehézségeit.

A napló sorozat – egyéb személyes dokumentumok mellett – 2006-ban került vásárlás útján Budapest Főváros Levéltára őrizetébe. Jelzete: XIV.69.

Wisinszky László (Sopron, 1930) hétéves kora óta cserkész volt, 1944-ben levante gyorskiképzést kapott. 1948-ban a szegedi piarista gimnáziumban érettségizett, majd felvették a Színművészeti Főiskolára, de azt polgári származása miatt nem fejezhette be. Az ötvenes évek elejétől először az Állami Mélyépítési Tervező Intézet, majd a MÉLYÉPTERV grafikusaként dolgozott. Közben két évig sorkatonai szolgálatot teljesített. Az 50-es évek közepén alapfokú szerkesztői tanfolyamot végzett, és mint alkalmazott grafikus, számos műszaki bemutaton és kiállításon vett részt. 1950-től egyre

bővülő szakszervezeti és tömegsport tevékenységet is kifejtett. Amatőr fotósként egyre több műszaki dokumentációs feladatot kapott, naplója pedig azt bizonyítja, hogy a forradalom és szabadságharc eseményeinek fővárosi lenyomatait is igyekezett dokumentálni. 1956 őszén munkahelyén ő terjesztette a munkástanács közleményeit. A fotográfiai munkacsoport vezetőjeként 1990-ben ment nyugdíjba. Tagja volt a Regnum Marianum öreg cserkész csapatának, annak megszűnéséig. Feleségével a munkahelyén ismerkedett meg, egy leányuk született.

NAPLÓ

Október 23. (kedd)

Ma du. nagy tüntetés a Bem szobornál. Nyafi¹ is elment. Megkértem: vigyázzon magára. Otthon Mamie-éknál találkoztunk². Az *Esti Budapest* újság megírta, hogy este Gerő fog beszélni. Vacsora. Az egészszet az egyetemi ifjúság kezdeményezte zömmel az oroszok ellen.

[...]³

Éjszaka a rádiónál és [az] Országháznál nagy tüntetés. Az ávó belelőtt a tömegbe. Egész éjjel lövöldözés. Mi aludtunk. Hajnalban géppisztolysorozatokra ébredtünk fel.

Október 24. (szerda)

[...]

8¹⁵⁻³⁰ – Az egyik III. emeleti utcai lakásból láttuk: 12 T-34-es tank, gépágyúk, páncéltörők, páncélautók jöttek az Alkotmány utcából a Parlament felől. Állandó utcai lövöldözés, az autóbuszokra kitettek vöröskeresztes zászlót is, mert a mentők nem bírják a forgalmat, azok mennek.

[...]

KODI ÉS APJA⁴ eljöttek hozzánk 4 óra körül. ½ 5-kor mentek haza. 6 óra előtt telefonáltak, hogy szerencsésen hazaértek. Margit néni⁵ szerzett egy kis kenyeret, abból kaptak ők is. Most 18⁰⁷-kor megint borzasztó lövöldözés van a Marx téren⁶. Ágyúval is lőnek. A fiatalok nem hagyták abba 6 órákor sem a harcot.

¹ Wisinszky László és felesége, sz. Bors Margit (sz. 1932., becenevén Nyafi) 1956 augusztusától 1958 kora tavaszáig a feleség édesanyjának lakásában, a Bajcsy-Zsilinszky út 63. sz. alatt laktak.

² Wisinszky László édesanyja, sz. Szilágyi Piroška (Mamie).

³ Általában nem közöljük azokat a bejegyzéseket, amelyek forrása a Kossuth rádió.

⁴ Kódi: Wisinszky Zsuzsa, Wisinszky L. huga; Apja: Wisinszky József, 1945 előtt postafőtanácsos, majd postaigazgató.

⁵ Margit néni: Wisinszky L. anyósa.

⁶ Marx tér: 1945 előtt Berliini tér, jelenleg Nyugati tér.

18⁵² – Most jó 20 percig olyan rémes lövöldözés volt, hogy az még az ostrom alatt sem volt. A rádió 5 percenként szólítja fel a fiatalságot a harc abbahagyására, de azok nem tángitanak. Azt mondják éjjel razzia lesz.⁷

Szerda este.⁸

A rádió este 6 órára mondta a végső határidőt, amikor le kellett tenni a fegyvert. Szinte könyörögtek a magyar szülőknek, hogy hívják vissza az utcáról a fiatalokat; a lakosságnak, hogy ne tartózkodjon kint az utcán.

A lakosság nem is volt kint, de az ifjak 18 órakor újra tüzet nyitottak az oroszokra, az ávóra. Itt a Marx (Berlini) téren egy kisebb csoport (Benderék lakásából jól lehetett látni) a trolibusz indító állomás mögül⁹ lőtte részint a Nyugatinál lévő orosz tankokat, részint a Pesti Hírlap (Vörös Csillag nyomda)¹⁰ épületét és a Klotild utca (Stollár B. utca) sarkát. És onnan vissza. Jó ½ óra erős tűzharc után 3 megsérült, akik lementek, behúzni a Jókai utcai kapu alá¹¹, mondják, hogy egy könnyebb, kettő súlyos. A mentők csak jó ½ óra múlva tudták elvinni őket.

A csoport, vagy annak egy része bemenekült az orosz tankok elől a házba. Az ajtókat, kapukat bezárták, így kimenni nem tudtak. A felettünk lévő mosókonyhát feltörték, ott voltak egész éjjel. Persze Nyafi nem tudott aludni. Én is sok-sok esetben ébredtem fel a lábdobogásra. Lövöldözés is volt, számosan [így].

Csütörtök reggel

Nagy lábdobogás 6 után. ½ 7-kor újabb. Szilárd elhatározásom volt, hogy bemegyek a hivatalba, annál is inkább, mert érdekelt, hogy mi van az utcán és a rádió is munkára szólította a népet.

¼ 8-kor nagy csörömpölés. Kinézek az ajtón, sok páncélos katona, a zöme főhadnagy és tiszti iskolás, puskákkal, géppisztolyokkal. Keresik a tegnap beszorultakat. Azok nincsenek sehol. A puskákat itt hagyták és a tetőre felszereltek egy géppuskát, amivel időnként rálőttek a Pesti Hírlap épületére. Szóval meglógtak.

¾ 8. Elindulunk Nyafival a Talajmechanika¹² felé. A kapuban 2 katona csak a személyi igazolvány felmutatásával enged ki. Az Alkotmány utca sarkán kidöntött fa. A Beszkárt¹³ javította a Bajcsy-Zsilinszky út előttünk lévő szakaszát. A felszedett utcakövek szétszórva, helyenként hevenyészett barrikád [így] rakva. A Nagymező utcában egy I. V. Sztálin tank¹⁴ és egy páncélozott autó. Oroszok. A Báthory [Batthyány-] emlék-

⁷ A naplóíró bejegyzése: „X.24-én estétől, X.29-ig külön papírokon írtam, csak slagwortokban ide, hogy itt is meglegyen”.

⁸ Betoldás innentől!

⁹ Az egykori 72-es trolibusz végállomásánál, a mai Nyugati áruház helyén.

¹⁰ A későbbi Zrínyi Nyomda.

¹¹ A Bajcsy-Zsilinszky út 63. sz. ház a Jókai utca felé is kijáratall rendelkezett. Wisinszky L. és felesége (Nyafi) a ház negyedik emeletén laktak.

¹² A MÉLYÉPTERV vállalat egyik osztálya volt (Beloianisz utca 8, ma Zoltán utca), ahol W. L-né (Nyafi) dolgozott.

¹³ A BSzKRT (Budapest Székesfőváros Közlekedési Részvénytársaság hivatalosan 1922–1949-ig volt a főváros tömegközlekedését irányító vállalat. A köznyelvben tovább élt az elnevezés.

¹⁴ A T-52-es harckocsi másik elnevezése.

mécses szélén, az utcai járda széle letörve. Jól rámászatott egy tank. Az amerikai követség előtt csönd. 2 autó áll ott, az egyik DT rendszámmal. Kilőve mindkét stopplámpája [így], a hátsó üvege és a tetején géppisztolyosorozat nyomai. A Szabadság téri emlékmű környéke üres.¹⁵ Nagy mozgolódás az Országház előtt, de látni nem lehet, mert erős köd van. Az utcán tanknyomok. A Beloianisz utca (Zoltán u.) eleje csendes. A Talajmechanikán nincs senki. Be van zárva az ajtó. A Beloianisz u. Akadémia u. sarkon 4 db. I. V. Sztálin tank, rádiós és csapatszállító gépkocsik. Oroszok. Nem lehet a Dunapartra átmenni, csak a Géza utca felé. A Dunaparton vonulnak a tankok. Oroszok. A MÁVTI¹⁶ épületének minden ablaka kilőve. A parton géppisztolyos magyar folyamőrök. Az Árpád utcában 3 ávos (SA jelű) teherautó egymás mellett, mögötte újabb teherautók, wheaponok¹⁷ keresztbe. A háttérben egy I.V. Sztálin tank. Orosz. Sok ablak kilőve. A Tudományos Akadémián egy belövés látszik. A Lánchídon orosz T 34-es. A Dorottya utcában egy elfogott fiatalembert kísér egy rendőr, 1 ávos,¹⁸ 2 katonatiszt. A fiatal teljesen piszkos, 3 puská a vállán. Papfalvi Ferencsel, Nyafi kollégájával találkozunk. Most megy be. Találkozunk Kőrösmezei Lacival¹⁹ is. A vállalatnál nem dolgozik senki. Az I. 104-ben²⁰ Vissy Péter²¹ van csak. Kitelefonálunk a grafikára²². Manyi és Ödön bácsi²³ vannak ott. 3-an (Nyafi–Vissy–én) elindulunk. Közben állandóan ágyúlövések, helyenként géppisztolyozás. A Martinelli téren, a Városház utca sarkán egy I. V. Sztálin tank és egy páncélelhárító ágyú, orosz géppisztolyos katonák. A Városház utca tele van orosz páncélossal és katonával. A Tanács körúton²⁴, Bárci I. u. [Bárczy István utca] (Kamer Mayer K. [tér]) sarkon, a nagy háztartási bolt teljesen kiégve, a felette lévő ház részben kiégve. A Madách Imre téren minden villamosvezeték leszakítva. A rendelőintézeti oldalon orosz tankok. Az utcai WC lejárata szétlőve. Villamosvezeték-tartó oszlopok ledőlve. Milliós üvegcserep az utcán. A Városházában géppisztolyos magyar katonák. Az üzletek zöme szétlőve, kirakat betörve, de bent van az áru, pedig a magyar rádió fosztogatásról mesél. A Dob utcával szemben, a Szivárvány áruház kiégve, a Nemzeti Bank fiókja szétlőve, a ház félig kiégve. Az Astoria felé nagy tömeg. Tüntetnek, pedig csoportosulási tilalom van.²⁵ Az Ady mozi²⁶ szétlőve (ágyúval), kiégve, felette a ház kiégve. Tűzoltókkal találkozunk, mondják: oroszok lőték a környéket tankokkal, még az oltás közben is. Közben időnként géppisztolyozás.

¹⁵ A Szabadság téren 1946-ban emeltek emlékművet a Magyarországot és Budapestet felszabadító szovjet hadsereg tiszteletére.

¹⁶ MÁV Tervezőintézet. V., Széchenyi rkp. 8.

¹⁷ A jeep nagyobb változata.

¹⁸ A BM Belső Karhatalomnál szolgálatot teljesítőket is ávosnak nevezte a köznyelv.

¹⁹ A Recski Szövetség elnöke.

²⁰ A MÉLYÉPTErv székháza. V., Molotov (Vigadó) tér 1.

²¹ A MÉLYÉPTErv modellező (makett-készítő) csoportjának tagja.

²² A MÉLYÉPTErv grafikus, modellező és könyvkötészeti csoportja a VII., Dohány utca 1/c-ben („kihelyezett részleg”) dolgozott.

²³ Mísei Margit grafikus, W. L. kolléganője; Petten Ödön, a modellező csoport tagja.

²⁴ Károly krt.

²⁵ Október 25-én az Astoria elől indult a tüntetés a Kossuth térre tiltakozni a felkelőkre szórt rágalmak ellen, és követelni Gerő Ernő lemondását.

²⁶ Korábban Barlang mozi, később Filmmúzeum.

A Dohány utcában a Szatmári tisztító²⁷ kiégve. Mindenütt sok ember, nem törődve semmivel. A Wesselényi utca sarkán csizmás halott (később letakarták a piros-fehérvörös zászlóval. Magyar volt). A Dohány u. 1/c. kapuján 1 golyó átverte az ablakot.

A grafikán semmi baj. Egy darabig együtt volt az egész társaság, először Ödön, aztán Mülbacher²⁸, majd Jenő, végül Mani és Péter együtt mentek el. Nyafi állandóan próbálta felhívni Bendeséket (Margit néni miatt) – Apját, Kodit és Mamie-ékat is. Végül a Tefuval²⁹ sikerült beszélni – Kódi bent volt, de már elment haza – és Bendesékkal – Margit néni jól van, de ideges -, azonban sem Apjával, sem a 429-025 lakással nem tudunk beszélni³⁰. Közben én ragasztgattam a házassági albumot, az orosz tankok meg nagy felvonulást rendeztek a Dohány utcában.

A Dohány u. 1/c. házmestere, Bakné mesélte, hogy egész éjjel a légópincében ültek, nagyon beijedve, mert szinte rosszabb, mint az ostrom.

A hiábavaló telefonálások után bevittük a kulcsot a Múzeum krt.-ra.³¹ Borzasztó látvány: az Astoria szétlőve, semmi üveg az ablakokon, az órásház³² iszonyúan szétlőve, az egyetem megágyúzva, a Rákóczi út – Múzeum krt. sarkán 6 I. V. Sztálin tank, 1 gépjármű, 1 rádiós kocs, töméntelen géppisztolyos orosz.

A vállalat Múzeum krt.-i épületén minden ablak betörve. Villamosvezetékek leszaggatva, villamosok szétlőve és felfordítva. Nálam volt a fényképezőgép, de filmem nem volt sajnós.

A Rákóczi úton indultunk tovább. Mindjárt az elején 3 ember fekszik a földön, az oroszok legújabb produkciója. Motorbiciklin orvos érkezik.

A Nefelejcs espresso üvegei betörve, sréhen szemben a férfiruha mintabolt ablakai betörve, de a próbababákon rajta az ing, a nadrág és a nyakkendő – pedig 2 napja fosztogatásról beszél a rádió.

A Guttmann saroknál³³ szétlőtt és felfordított villamoskocsik.

Bár a gyülekezési tilalom nem szűnt meg,³⁴ hemzsegnék az utcán az emberek, és amikor jön egy-két orosz tank, behúzódnak a kapuk alá, hogy azok elmenetele után ismét csoportosulva mászkáljanak, vagy nemzetiszínű zászlókkal tüntessenek.

A hírek arról beszélnek, hogy néhány orosz és sok magyar tank állt át.³⁵

A Guttmann [Gutman] kirakatai szétlőve, az áru – talán igen kevés hiánnyal – mind bent van.

²⁷ Szathmáry Ferenc kelmefestő és vegytisztító. VII., Dohány u. 1.

²⁸ Mühlbacher [kolléga], könyvkötő; ? Jenő, modellező munkatárs.

²⁹ Teherfuvarozási Vállalat, W. Zsuzsa (Kodi) munkahelye.

³⁰ Visinszky József lakástelefonja. VII., Damjanich u. 39. IV. em. 5.

³¹ A V., Múzeum krt. 1/b. a MÉLYÉPTERV II. iroda székháza volt, a külső részleg kulcsát oda kellett leadni.

³² VII., Rákóczi út – Károly krt. saroképülete.

³³ Az egykori Gutman Áruházról (később Verseny Áruház) elnevezett épület: VII., Rákóczi út 12.

³⁴ A rádióban október 24-én hajnalban olvasták be a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának közleményét, amely további intézkedésig elrendelte a gyülekezési tilalmat. Ez október 25-én is hatályban volt, reggel csak a kimenési tilalmat oldották fel.

³⁵ Egyes szovjet katonák átállításának több nyoma van, arra azonban máig nem került elő bizonyíték, hogy szovjet páncélosok is álláltak volna a felkelőkhöz, noha ennek híre a pártvezetéshez is eljutott.

Ez idáig sem fegyveres ávós, sem rendőr nem látható és egy emberen sincs MDP³⁶ jelvény...

A Síp utcára befordulva, rémesen hosszú sor áll kenyérért. Az emberek kiabálva átkozzák Gerő Ernőt és az oroszokat.

A Wesselényi utcában kaptunk rövid sorban állás után olajat és zsírt.

Az Akácfa u. – Wesselényi utca sarkon elfordulva, teljesen szétégve egy „BB” rendszámú kocsit, 3 maszek³⁷ jelű kocsit is golyókat kapott, de inkább csak az első gumik (1 Pobeda, 1 Humber, 1 Skoda). 1 db 5-ös trambusz [autóbusz] keresztbe fordítva, összevissza lövöldözve, a motorból teljesen kifolyt az olaj.³⁸

A Körúton jobbra-balra a KÖZÉRT-eknél sok ember. A kirakatok szétlőve, a felső vezetékek megvannak, de a tankok a villamosmegállót széttiporták.³⁹ Szórványosan géppisztolyoznak.

A Wesselényi u. – Rottenbiller u. sarkon kitesznek egy piros-fehér-zöld zászlót. Az emberek (tele van az utca) megtapsolják, egy másik házon leverik az MSZT⁴⁰ emblémát. Még nagyobb taps. A rádió üvölti valahol, hogy Gerőt lemondatták.⁴¹ A nép ugrál – de nem megy haza. Messziről ágyúzás.

Az állatorvosi főiskola sarkán⁴² találkozunk Lendvai Zsigával⁴³. Meséli, hogy a Nyugatinál fegyvertelen emberekre lődöznek az oroszok a tankokból.

Hazaérünk a Damjanich utcába. A házmesterné nem köszön. A lift nem működik. Anyjácék nagyon megörülnek, kiderül, hogy a telefon nem jó. Apja⁴⁴ is otthon van, reggel bement⁴⁵, de mielőtt az oroszok megszállták volna a környéket, hazament.

Otthon ebédeltünk. Közben a nép vonult tüntetni a volt Sztálin szobor elé,⁴⁶ amit egyébként a ledöntés után kivonszoltak a Körútra, hogy ott aztán – ki, hogy tudta: szétszedjék.

A rádió állítólag közli az új MDP első titkár, Kádár János és Nagy Imre megnyugtató szavait, így elindulunk haza.

³⁶ Magyar Dolgozók Pártja.

³⁷ Értsd: privat (maszek: magánszektor).

³⁸ Október 26-án délelőtt állítottak meg felkelők a Wesselényi és az Akácfa utca sarkán egy 5-ös jelzésű autóbuszt, amit keresztbe fordítva lezárták a Wesselényi utcát. Annak segítségével tartóztattak fel egy gépkocsit, amelynek egyik civil ruhás utasánál fegyvert találtak. Megverték, majd elengedték.

³⁹ Október 24-én a Rádió Bródy Sándor utcai épületéhez vezető utakon folytak a legsúlyosabb harcok: az Üllői és a Rákóczi úton.

⁴⁰ Magyar–Szovjet Társaság. Az 1945. januárban alakult Magyar–Szovjet Művelődési Társaság utódja, 1948-tól. Kommunista tömegszervezet, feladata a kommunista rendszer népszerűsítése volt.

⁴¹ Gerő Ernőt az MDP PB október 25-i ülésén – valószínűleg a szovjet pártelnökség küldötteinnek, Miko-jannak és Szuszlovnak a javaslatára – váltották le az első titkári posztról. Utóda Kádár János lett. Erről a Kossuth rádió 12 óra 32 perckor adott hírt, ami után felszólították a lakosságot, hogy tüzzék ki a nemzeti zászlót.

⁴² A Rottenbiller és a Bethlen Gábor utca között.

⁴³ 1952-1954 között a MÉLYÉPTERV grafikus csoportvezetője, W. L. személyes jóbarátja.

⁴⁴ A sajátos megvezetés (3. személyben) családi tradíció volt.

⁴⁵ Ti. a Budapesti Postaigazgatóságra (VII., Dob u.).

⁴⁶ A Dózsa György útra.

Útközben állandó lövöldözés, de nem közel. A Szív utcában láttuk először: fekete zászló! – a nemzeti színű mögött.⁴⁷

A Godfj fasorban (Vilma királynő út), az orosz kolónia előtt T 34 és I. V. Sztálin tankok.

Kiérve az Andrásy útra, jobbra a Köröndnél 2 orosz tank, balra, a volt Andrásy út 60⁴⁸ környékén nagy tömeg, közbül egy orosz tank.

Állítólag az ÁVÓ megint lövöldöz a tömegre, Nyafi nem mer arra menni, így a Rózsa Ferenc utcán megyünk a Szondy utcáig. Közben az Andrásy út felől géppisztolyozás. Kiérve a Körútra, a Britannia⁴⁹ ablakai épek, de a körúton a kirakatok belőve, az áru zöme mindenütt bent. A Podmaniczky utca sarkán néhány ház ágyútól sérült. A 62-es posta⁵⁰ ajtajában géppisztolyos orosz katona. Innen a Marx (Berlíni) térig a körút tömve páncélossal, 3 és 4 csövű gépágyúval, rádiós és rohamkocsikkal, géppisztolyos oroszokkal – és a tömeg nyugodtan sétál köztük, semmivel nem törődve.

Hazaérve halljuk a rádióban a Kádár-Nagy féle semmitmondó beszédeket. A rádió fenyeget és könyörög egyszerre, ígér amnesztiát, ha leteszik a fegyvert. Közben állandóan szólnak az ágyúk.

Este 6 óra. Be kellene menni mindenkinek a házakba. Ezzel szemben a Pesti Hírlap házánál nyomják az új röplapokat, amiből kiderül, hogy a katonaság egy része is átállt, kiderül később a rádióból is. Margit néni szerez egy ilyen röplapot.⁵¹

Nyafi hol ide, hol oda megy, vacsorát készít, én olvasok: „Sárga detektív”- könyvet.

A rádió bemondja, hogy komoly utcai harcok vannak a Nagykörúton és a Baross utca környékén. Ide hallatszik az ágyúzás. A hangulat sokkalta viharosabb, az elszántságról nem is beszélve, mint az ostrom alatt. Akkor félték az emberek, most elkeseredettek és gyűlölködők. Már teljesen sötét van, mégis teherautókon rohagnak ide-oda, kiabálva, hogy: vesszen az ávó – menjenek haza az oroszok! (*Behelyezett röplap: Magyarok! Hazafiak!*)

A rádió állandóan nyugtatja, illetve akarja nyugtatni az embereket és rábírná a hazamenetelre, de a nép nem tágít az utcákról, éneklé a Himnuszt és élteti a magyar hadsereget, de követeli az oroszok azonnali távozását.

Este nem voltunk kint. Egy darabig olvastunk, aztán lefeküdtünk vacsora után.

Az ágyúzás szünet nélkül folyik.

⁴⁷ Október 25-én folyamatosak voltak a Kossuth téri vérengzés ellen tiltakozó indulatos tüntetések.

⁴⁸ Ott volt a Magyar Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztályának, majd utódainak, az ÁVO-nak és az ÁVH-nak a központja. Ma a Terror Háza Múzeum van az épületben.

⁴⁹ Abban az időben Béke Szálló.

⁵⁰ A Nyugati pályaudvar melletti nagy posta.

⁵¹ Felkelők a Kossuth téri vérfürdőt követően foglalták el a Vörös Csillag Nyomdát. Röplapon megjelentették a műegyetemi 16 pontot, és „új ideiglenes forradalmi nemzeti kormány” aláírással saját követeléseiket. Küldöttségüket fogadta Nagy Imre, akinek megígérték, hogy igyekeznek rávenni a fegyveres csoportokat a harc beszüntetésére és a fegyver letételére.

Péntek

Ma reggel ágyúzásra ébredtünk. Nyafi is kezdi megszokni, már nyugodtan végigaludta az egész éjszakát. Csak Margit néni nem tudott tőle aludni.

A rádió bemondja, hogy sehol Pesten nincs munka, és élelmiszerek beszerzésére is csak 10 és 15 óra között ad engedélyt, mintha az emberek törődnének is ezzel.

½ 11-kor, amikor lementünk Nyafival, minden nyitva lévő üzlet előtt nagy sor állt, én a tejsza⁵² melletti Csemege közérthez, Nyafi a zöldségeshez állt. Jól telt az idő, éppen ránk nézett az egyik I. V. Sztálin csöve. Messziről, a Nemzeti felől erős ágyúzás, mindig közelebb.⁵³ A nép, bár nyugtalan, szigorúan tovább áll sorba.

¾ 12. Nyafi végez. Pénzt ad, ő felmegy. A közért ügyes. Egyszerre csak 10 embert enged be. Az ágyúzó egyre közeledik, egyszerre az egyik, Nyugati előtt álló tank lő egyet a Nemzeti felé. Többen elszaladnak, így én a következő csoporttal kerülök be az üzletbe. Cukor, keksz, kétszersült, liszt, vaj van, csak kenyér és élesztő nincs. Veszek ½ liter olajat is, mert a tegnapi 1 litert odaadtuk Mamiéknak. Nyafinak veszek 1 db bonbonmeggyet.

Az ágyúzó folytonos. Őrült sebességgel megjelenik egy csupa német rendszámú gépkocsiból álló csoport, megy a Margithíd felé, de a hídon áll 2 orosz tank, nem engedik át, így a Váci út felé távoznak. Kevéssel utánuk egy angol zászlóval letakart jeep, majd az angol követség egyik „DT” jelzésű kocsija száguld Vác felé.

Felhozom a cuccot. Aztán lemegyek tüzelőért. Margit néni hallgatta a külföldi rádiókat, ha a kormány kérne, kapnánk orvosokat és gyógyszerert – őszinte rokonszenv kíséri odakint az itteni harcot. Befűtök és írom a 2 nap eseményeit. Állandó és erős ágyúzás, Nyafi meséli, hogy látott ma egy katonahullát a Marx téren.

A rádió szinte könyörög, hogy mindenki menjen 3-ra haza.

½ 4. Valami nagy tankmozgolódás lehet. Mozog a dübörgéstől az egész ház. Szórványos géppisztolyozás, az említett állandó ágyúzó kíséretében.

½ 4 – 4. A rádió 10 percenként bemondja: megalakult az új kormány, határozatot hozott az MDP KV.⁵⁴ Lehet, hogy ez is olyan határozat lesz, mint a többi, amit nem tartottak be?

¾ 4. Nyafi megcsinálta az ebédet. Most már rezegnek is az ablakok.

¼ 5. Rádió. MDP KV határozata: Véget vetni, KV határozatok: 1./ MDP javasolja a Hazafias Népfrontnak: új nemzeti kormányra tegyen javaslatot. 2./ Az új kormány tárgyaljon a szovjet kormánnyal, vonja ki a szovjet csapatokat. Legyen egyenjogúság. 3./ KV helyesli az üzemi munkástanácsok megválasztását. Béremelés. 4./ Teljes amnesztia. Ma este 10-ig fegyverletétel. 5./ Népi demokrácia megvédése. Szocializmus építése. 6./ Rend helyreállítása után népgazdasági változtatások, pártvezetés változtatása. Nemzeti program bla-bla.

Új kormányt az Elnöki Tanács még nem hagyta jóvá.

⁵² Tejsárda

⁵³ 1956-ban még a Blaha Lujza téren állt a Nemzeti Színház. 1965-ben a metró építése miatt bontották le.

⁵⁴ Az új kormány október 27-én alakult meg. A párt aznap nem hozott határozatot, csak nyilatkozatokat tett, többek között az új kormány, illetve üzemi munkástanácsok alakításáról.

4.20. Nem hiszem, hogy abbahagyják. Nem hisznek az emberek. De azért ez érdekes. Minél tovább tart az egész ügy, a Rádió annál zavarosabb. Tegnap reggel azt mondta: lényegében helyreállt a rend. Mindenki nyugodtan mehet dolgozni. Ma: csak 10–15 óra között szabad mozogni. Ez a tegnapi helyreállt rend? És mindig könyörögtetnek valakit: Tildy Zoltánt, Hágy Gyulát, a csirkefogó Szepesit, a szegény Grósz⁵⁵ – csakhogy a nép abbahagyja a dolgot. És eredmény nélkül. Ugyanakkor tényleges helyzetképet nem adnak. És hol van már a szerda reggeli pökhendi jelentés: egyes fasiszta csoportok megadást kérnek... Ma: hazafiak – tegyék le a fegyvert.

³/₄ 5. Csitul a lövöldözés. Kevés ember van az utcán.

10 perc múlva 5. Ismét a KV határozata. Ezekre tehető a sebesültek, százakra a holtak [száma]. Szerintük testvérharc dúl Budapest utcáin. Lehet-e testvéreknek nevezni azokat, akik az ÁVÓ ellen harcolnak – és az ÁVÓ-t?

8 perc múlva 5. Erős géppisztolyozás a Nyugatinál.

5 óra 10. Bendes kapott egy ilyet → *(Beragasztott röplap: Olvasd! Add tovább és dolgozz érte!)* Most tud a szakszervezet új programot adni? Megérdemelnék, hogy mindenki kilépjen ezután a szakszervezetből.⁵⁶

¹/₂ 6. 1956/30-as törvényerejű rendelet a rádióban: X. 23-tól folyó fegyveres harc minden résztvevője amnesztiában részesül azzal a feltétellel, hogy ma legkésőbb 10 h-ig lerakják a fegyvert.

¹/₂ 6. Karhatalmi erők parancsnoksága megmagyarázza, hogyan kell fegyvert letenni. (Úgy látszik, sokan vannak.)

7-1/4 8. Állandóan mondja a rádió az amnesztiát azoknak, akik megadják magukat. Könyörgés-szerűen kéri a harcolókat a fegyverletételre. Már emlegetik Gerő Ernő felelősségét az elmúlt napok eseményeiben. Ugyanakkor fenyegetőznek, hogy amennyiben nem teszik le a harcolók a fegyvert, kiirtják őket!

¹/₂ 8. repülőgépzúgás. Szórványos ágyú és géppisztolyropogás.

7.20. Már Tamási Áront is elővették a nyugtatásra.⁵⁷

⁵⁵ Tildy Zoltán (1889–1961) kispap, politikus. 1945-ben miniszterelnök, 1946–1948-ig köztársasági elnök. 1948–1956-ig házi őrizetben tartották. A forradalom idején tagja lett Nagy Imre kormányának, 1958-ban hatévi börtönbüntetésre ítélték. Hágy Gyula (1900–1975) író. 1935–1945-ig a Szovjetunióban élt emigrációban. 1955-ben Nagy Imre mellé állt, csatlakozott a Petőfi Körhöz. Miért nem szeretem című ún. Kucsera-pamfletje az egyik legismertebb személyi kultuszt leleplező írás volt. November 4-én ő olvasta be a rádióba több nyelven az írók segítségkérését. 1957-ben hatévi börtönbüntetésre ítélték. Szepesi György (1922) a kor népszerű és közismert rádiós személyisége, sportkommentátora. 1956-ban ő közvetített a Melbourne-i olimpiáról. Grósz József (1887–1961) katolikus pap, kalocsai érsek. Mindszenty József letartóztatása után ő lett a magyar katolikus egyház vezetője. 1951-ben letartóztatták, és tizenöt év börtönbüntetésre ítélték. 1955-ben börtönbüntetését házi őrizetre változtatták.

⁵⁶ A SZOT (Szakszervezetek Országos Tanácsa, a szakszervezetnek 1948-tól a kommunista párt vezetése alatt álló irányító testülete) október 26-án a Népszava különkiadásában tette közzé kibontakozási javaslatát. Ebben megismételték és megerősítették a felkelők számos követelését: egybekel mellett amnesztiát követeltek a harcokban résztvevők számára; a fiatalok képviselőinek bevonását a kormányba. Tulajdonképpen nemzetőrség felállítására tettek javaslatot, a munkásokat pedig felszólították munkástanácsok alakítására, amelyek átvennék a gyárak irányítását.

⁵⁷ 19 óra 35-kor olvasta be Magyar Fohász című írását a Kossuth rádióba.

7.55. Rádió hírmagyarázata a munkástanácsok megválasztásáról. Közben egy hang: Kivel beszéltek (összevissza beszélnek). SZOT elnökség: javasolja mindenütt a munkástanácsok alakítását.

A kommentátor azt mondja: legfontosabb most őrsképeket szervezni, nehogy baj legyen az üzemekben – most 2 órával a kiadott határidő előtt még mindig ez a probléma?

8.05. Zavaros hangok a rádióból, aztán bemondják a pontos időt, megint az MDP nyilatkozata, aztán hírek.

8.12. Bemondtak pár helyen megadott csoportokat. Megint felhívták a figyelmet a közlekedési tilalomra. Dicsérik a felkelőket leverő ún. karhatalmi szerveket.

9.20. Az elmúlt 1 óra alatt állandóan dumál a rádió a fegyveres harc abbahagyására. Dicsérik a vezetőséget, hazafiaknak nevezi az ellenállókat (tegnap még fasiszta bitangok!) – mindenkit pártmunkára hívnak... Megint Tamási és Háy.

½ 10-10. Állandóan mondja a rádió: tegyék le a fegyvert. (Akárcsak 2 napja!)

½ 11-3/4 11. Egy fiatal szólaltattak meg a mikrofon előtt: Mindenki tegye le a fegyvert⁵⁸ – most (de hiszen elmúlt már 10 óra?). És egyre hallani az ágyúszót, bár kevesebbet, mint délután.

10.47. Félő, hogy valakit elkaptak... Nagy géppisztolyozás 2 percig.

Állandó ágyúzás közben alszunk el.

Szombat, 1956. X. 27.

Nyafi reggel ½ 7-7 között 56 ágyúlövést számolt meg. Nem hagyták abba a tegnapi fenyegetések ellenére sem.

6.55. A rádió egyszer bemondja: 7.55. van, aztán helyesbít: 6.55.

7-1/2 8. között 5 ízben közli: kimenési tilalom. De. 10-ig egyes személyek elhagyhatják kivételesen fontos esetekben a házakat.⁵⁹ Az ún. „tisztogató” alakulatok 3 emberre egy csoportban már „kénytelenek” tüzet nyitni – így a hds. főparancsnok.

½ 8. Bemondja, hogy tegnap a rádió környékén mintegy 500 fegyveres adta meg magát! Hányan lehetnek még? Állítólag további 800 ember adta meg magát az egyik lakatanyában. Nyilván katonák voltak. Közli, hogy az ún. „tisztogató” műveletek tovább folynak. Ismét felkéri a fiatalokat, hogy szüntessék be a harcot – hát hol van a tegnap esti pökhendi hang? Ma is le lehet talán tenni a fegyvert?

Egyébként a kimenési tilalom a visszavonásig érvényes és nem a belügyminiszter rendelte el, hanem a hds. főparancsnoka. Név szerint nem említették, hogy ki.

¾ 8. Nem nagyon tudják a rádióban sem, mit csinálnak. Erre mutat az idők összevissza bejelentése, meg az, hogy immár 4-ik napja szinte nagyobb válogatás nélkül azonos lemezeket tesznek fel.⁶⁰

⁵⁸ A Kossuth rádió 22 óra 32 perckor közvetítette Miskolci Péternek, a Ganz Vagongyár dolgozójának a harc beszüntetésére szóló felhívását. Miskolci Péter neve más forrásokból eddig nem került elő.

⁵⁹ Az (akkor már) Apró Antal vezette Katonai Bizottság a fegyveres ellenállás felszámolásának biztosítása érdekében akart teljes kimenési tilalmat elrendelni. Ezt Nagy Imre követelésére enyhítették.

Megeredt az eső.

A rádió szerint számos tűzharc fejlődött ki a XI. kerületben az éjjel.⁶¹ De ez nem lehet az az állandó ágyúzás, amit állandóan lehet hallani...

Mikor tudjuk meg végre az igazat? És hogyan hitte volna el a sok fegyveres felkelő, hogy nem lesz bántódása, amikor tudta, hogy zömmel az ÁVÓ kezére kerül, azé az ÁVÓ-éra, aki feltétel nélkül kiszolgált Rákosit és Farkas Mihályt, később Gerőt, most meg ugyanúgy Kádárékat? Az az ÁVÓ, amelyik Kádárt vallatta, azzal, hogy 4-5 tisztjét lefoglalták – szervezetileg, gondolkodásában nem változott, nem változhatott meg – nem lehet bízni bennük.

Érdekes, hogy a rádió hogy beszél a kormány ellen harcolókról. Szerdán fasiszta bandák voltak, akik fosztogatnak és egyes megtevédt fiatalok. Csütörtökön már fiatalok és magyar testvérek. Pénteken hazafiak, magyarok, fiatalok, munkások. Péntek este ez maradt, azzal, hogy csak azok azok, akik leteszik a fegyvert este 10-ig. Az a fiatal tehát, aki este 10-ig lő az oroszokra, az hazafi, ha leteszi a fegyvert, ha azonban nem, rögtön ellenforradalmi bandita lesz 10 óra 1 perckor? Szép okoskodás.

És ebből látni azt a hallatlan elkeseredést, ami az emberekben van: nem hagyták abba. Nem hisznek a rádió ígéreteinek.

Igaz, hogy az utcán tényleg nem járnak. Este is kevesen. De bizton hiszem, ha vége lesz a statáriumnak és az ebzárlatnak,⁶² ismét tüntetések lesznek. Hiszen az orosz tankoktól sem nagyon ijedtek meg az emberek.

És nagyon sok lehet a harcoló. Hiszen a rádió már szerdán egyes elszigetelt csoportról beszélt – csütörtökön a rend fokozatos helyreálltáról – ma, szombaton: teljes kimenési tilalomról! Hogy mennyire tartanak az emberektől, erre jellemző az az intézkedés, hogy 3 összeverődött emberre – felszólítás nélkül tüzet nyitnak! Lehet, hogy ahol 3 ember van, ott a marxista filozófia szerint megtörténik a mennyiségből – minőségi átalakulás... 1 ember pesti polgár, 2 ember detto, 3 ember már ellenforradalmi csoport? Még akkor is, ha nincs fegyverük?

Így bízunk a kormány az emberekben. Így bízunk mi a kormányban.

½ 10-½ 11. Reggelizés. Rádió állandóan mondja a részleges helyzetjelentést. Üzeneteket közvetít (immár második napja az embereknek Pestre – vidékre – rokonokhoz). Nagy tankmozgolódás. 3 ízben csak úgy remeg az egész ház.

11.18. Az Elnöki Tanács megválasztotta az új kormányt.

[...]

½ 12. Margit néni bedugta a vasalót. Következésképpen sikerült kivágni[a] a biztosítékot. Átment a szomszéd Marxékhoz, ahol is ígéretet kapott a biztosíték gyors helyrehozatalára. Így most már fix, hogy mindent szükséges lesz beszereznem, ha a lakásban

⁶⁰ Október 24-re virradó éjjel, még mielőtt a felkelők elfoglalták volna a Rádió Bródy Sándor utcai központját, az adás áttelepült a Parlament épületében berendezett szükségstudióba, ahova értelemszerűen csak a legszükségesebb felszereléseket tudták átvinni. Ezért játszotta a rádió folyamatosan Beethoven Egmont nyitányát.

⁶¹ A XI. kerületben a Kertészeti Főiskolánál, a Villányi úton, a Móricz Zsigmond körtérenél folytak harcok.

⁶² A kimenési tilalom köznyelvi neve.

lévő hibákat meg akarom a későbbiek folyamán javítani. (Gondolok itt pl. szerszámokra, etc.)

12 óra. Újra bemondják a kormányt. Nyers Rezső szerint a vágóhidakon van elég készlet (és 2 napja azt mondta a rádió, hogy kirabolták a vágóhidat. Jellemző.)

Elkezdte a rádió: Kádár János kéri, hogy a SZOT Elnöksége határozatát... abbahagyta, elkezdte a külföldi híreket. Megint össze-vissza beszélnek.

(A bemondók általában dadognak. Miért?)

Az ellenzéki csapatokat megint bandáknak emlegetik. Bejelentették, hogy a tegnap este 10 óráig fegyvereiket letett személyek, alakulatok megkapták az amnesztiát, de a jelenleg is harcban állókról nem beszélt. Csak annyit mondott, hogy Budapesten 3 nagyobb csoport van még, de hogy hol, nem közölték.

½ 1. SZOT bla-blák. (Munkástanácsok, fizetésemelések, kormánytámogatásra felhívás) Mérnökökhöz: nem fordulhat elő többet, hogy szakemberek nélkül döntsenek.

12.34. Cáfolják azt a hírt, hogy tegnap Szolnokon összetűzés lett volna, pedig tegnap kétszer is bemondták.

¾ 1. Pattog és esetenként igen gyenge a rádióadás.

Rádió üzenetközvetítés. 127-078

¾ 1. Vas Zoltánt kinevezik a Közellátási kormánybizottság elnökévé.

A munkástanácsok megválasztásához az üzem összes dolgozója szükséges.

2.05. Dunapentelei [ma Dunaújváros] küldöttség akarja megnyugtatni a kedélyeket. Egy érdekes elszólás: „... kommunisták és dolgozók! Itt az ideje...” (Talán a kommunisták nem dolgozók?)

(Margit néni külföldi adásból azt hallotta, hogy az oroszok erősítést küldenek csapatoknak, egyben a magyar kérdést az ENSZ elé akarják odakint Nyugaton vinni.⁶³)

Érdekes, hogy Sztálinvárosból milyen egyszerűen lett Dunapentele...

Éjjel ¼ 12. Délután nem volt ágyúzás, csak ritkán. Ellenben 2 ízben erős géppisztolyroponogás.

Végighallgattuk az angol rádió híreit. A pápa felszólította a világ katolikusait, imádkozzanak Magyarorszáért és Lengyelorszáért. Holnap, vasárnap du. 4 órakor viszik Anglia-Franciaország-USA javaslatára a Biztonsági Tanács elé Magyarország ügyét.

⁶³ Október 23-tól folyamatosan érkeztek szovjet csapatok az országba. Az Egyesült Államok már október 25-én elhatározta, hogy szövetségeseivel együtt kezdeményezi a magyarországi helyzet megvitatását az ENSZ-ben. A szuezi háborúra készülő Franciaország és Nagy-Britannia azonban igyekezett elkerülni, hogy a világszervezet a magyarországi szovjet beavatkozás tárgyalásával olyan precedenst teremtsen, amely ellenük is felhasználható lehet. Az amerikai javaslatot végül nem tudták visszautasítani, csak annyit sikerült elérniük, hogy a kérdést ne a Közgyűlés, hanem a BT tárgyalja, ahol az állandó tagállamoknak vétőjoguk volt, így ellenükben nem lehetett a tagokra kötelező határozatot hozni. A nyugati nagyhatalmak október 27-én kérték Dag Hammarskjöldtől, a BT elnökétől, hogy sürgősen tűzze napirendre a magyarországi helyzet megvitatását.

Egy nyugatnémet újságíró Mosonmagyaróváron járt.⁶⁴ Tegnap, a csendes tüntetésbe belelőtt 4 karhatalmi tiszt. A feldühödött tömeg megverte a tisztet. 2 a sérüléseibe belehalt. Ma. A kórházban lévő kettő közül az egyik, a parancsnok volt, aki a tüzelésre kiadta a parancsot. Ezt kikérték, majd a tömeg megtaposta, meghalt. Halála után felakasztották egy fára.⁶⁵ Beszámol az angol adás arról, hogy Dunántúl nagy része a felkelők oldalán van, illetve kezén, így Mosonmagyaróvár – Győr és Sopron.⁶⁶ Miskolc is, ott Borsodi csoport néven rádió is működik.⁶⁷ A győri országúton nagyobb orosz tankcsoport vonul Győr felé. Az országút mentén beásták magukat a felkelők, rendelkeznek tankokkal, páncélelhárítókkal és tüzérséggel.⁶⁸ Budapesten a harc folyik, zömmel a Belvárosban és a Gellérthegyen. Az USA tiltakozik az ellen, hogy megszakították a kormánycsapatok és oroszok az USA követséggel való kapcsolatát. A Nemzetközi Vöröskereszt ajándékait elfogadták a kormány és csapatai.⁶⁹ Budapesten 1 teljes gépesített hadosztály volt 80 tankkal és számos egyéb kiegészítő páncélos autóval. Külön beszámol egy német tudósító az oroszok Országház előtti vérengzéséről.⁷⁰ Adenauer⁷¹ őszinte rokonszenvvel beszélt Magyarországról. Több határmenti falut tartanak kézben a felkelő csapatok.

A magyar rádióban amnesztiát ígér Nagy Imre a várpalotai munkásoknak (!), ha leteszik a fegyvert vasárnap reggel hétfőig! (Hol van a tegnapi határidő?)

= Közvetítük az üzeneteket az embereknek. =

= Az új belügyminiszter szépen mutatkozik be: holnapra újra elrendeli az ebzárlatot (kimenési tilalom); csak élelmiszer-beszerzésre lehet menni 10-15 órák között. Gyülekezési tilalom (testi épség megóvása ürügyén) ismét van!

Volt pofájuk „nyugodalmassal jó éjszakát”-tal búcsúzni éjfélkor.

⁶⁴ Hegyeshalomnál október 26-án délután nyílt meg a határ, amikor sürgős szükség volt vérkérszítványokra a mosonmagyaróvári sortűz sebesülteinek ellátásához. Ezt követően érkeztek Magyarországra az addig a határ túloldalán várakozó első tudósítók.

⁶⁵ Mosonmagyaróváron október 26-án dél tájban nyitottak tüzet a határőrök a fegyvertelen tüntetőkre. A vérengzésnek 50-nél több halálos áldozata volt. Délután a tömeg elfoglalta a határőr laktanyát, egy tisztet agyonvertek. Egy másik határőr tiszt, akit 26-án a városi tanács épületébe vittek, október 27-én öngyilkos lett, amikor meghallotta, hogy őt keresi a feldühödött tömeg. A kórházban ápolt, és 27-én népiélet áldozatává vált tiszt nem volt a laktanya parancsnoka.

⁶⁶ Győrött október 26-án vette át a hatalmat a Szigethy Attila vezette nemzeti tanács, amelynek vezetését megszerezte elfogadták a fegyveres testületek is.

⁶⁷ Miskolcon október 26-án reggel a tüntetők közé lőttek a megyei kapitányság épületéből. Válaszul a felkelők elfoglalták az épületet, és megölték több államvédelmi vezetőt. A történet hatására szétesett a rendőrség és az államvédelem. Miskolc és a megye irányítását az előző nap alakult, és 26-án új tagokkal kiegészült megyei munkástanács vette át.

⁶⁸ A felkelőknek nem volt sem páncélosuk, sem nehézfegyverzetük.

⁶⁹ Az első segélyszállítmány október 27-én érkezett Ferihegyre.

⁷⁰ Az október 25-i véres sortűzről.

⁷¹ Konrad Adenauer (1876–1967) német kereszténydemokrata politikus, a Német Szövetségi Köztársaság első kancellárja (1949–1963).

Vasárnap reggel 8.

A magyar rádió bemondja: éjjel fegyverszünet volt. Bár állítólag csak egyes góccok vannak, a Moszkva téren mégis szétlőttek néhány orosz járőrt. Állítólag az oroszok nem lőttek vissza. Tárgyaltak az ellenforradalmi csapatok küldöttivel. Újra amnesztiát hirdettek mindenki számára, aki azonnal leteszi a fegyvert (hányadik amnesztiarendelet ez?).

10-15 óra között lehet az utcán járni, csakis egyesével, vagy legfeljebb kettesével.

½ 11-kor elindultunk haza, megnézni az otthoniakat. Az itteni viciné⁷² (Kerékné) szerzett 4 kg fehér (12 ft-os) kenyeret, 2 kg-os kenyeret viszünk magunkkal.

Az utunk csendes volt, messze, talán az Üllői úton ágyúzás. Nagyon szép napsütés. A Bajza utca – Damjanich u. sarkán orosz tank. Előtte egy zöld mentőautóba tesznek be valakit. Csupa vér az utca köve. Nyafi persze nyugtalan lett. Engem valahogy hidegen hagyott a dolog.

Mindenütt nagy tömeg. Nem törődnek a csoportosulási tilalommal.

Nagymama⁷³ nyitott ajtót. Mindenki elment vásárolni. Mamie és Kodi még misét is hallgattak. Nagymama és Anyja [Mamie] megcsinálták a kispárnámat, amit ahhoz lehet használni, ha nincs ágyazva, de én fekve olvasnék.

Aztán mindenki hazajött. Kodi és Nyafi lementek húsért sorba állni, de nem jutottak oda, Mamie felváltotta őket, aztán megebédeltünk. Volt kenyér otthon, így csak kicseréltük a miénkkel, mert Anyja nagyon fájlalja a gyomrát és teljesen kiborult. Nagymama mosolyog és vidám. Szóval nem lett semmi a húsból, mire elindultunk haza.

Nyafi vezetett, de borzasztó erős iramot diktált, úgy látszik, félt. Megbeszéltük, hogy elmegyünk a Dévay ikrekhez⁷⁴, de pont az ő házuk előtt egy orosz I. V. Sztálin tank állt, nem lehetett bemenni, az orosz őrség nem engedett be.

Elég csönd van. Néha lövöldözés. Érdekes, hogy a Nyugati elől elvitték a tankokat, gépágyúkat, 3 páncélausó, gyalogság, 2 I. V. Sztálin tank maradt csak.

Befűtöttünk. Álmos lettem, a meleg is bágyadtá tett, lefeküdtem aludni. A szembeni nyomdát őrző katonaság (Ercsiből, a helyőrségi laktanyából hozták őket, utászok) tartja megszállva a ház Bajcsy-Zsilinszky utcai oldalát. Utasították a lakóbizottságot, adjon óránkénti váltással a katonaság mellé lakókat. Így minden tiltakozásom (közöltem a lakóbizottsággal, hogy nem jogos, törvénytelen, nem illetékes dolog stb.) ellenére, mert mindenki csinálta, én is „vállaltam” a teljesen felesleges „örködést” 1 főhadnagy és 4 géppisztolyos katona társaságában. 7-8-ig kellett volna lent lenni a kapuban, de rosszul magyarázták, így ½ 9 után jöttem fel, jött értem a Marx, hogy nem kell tovább maradni.

Esett az eső. Érdekes volt nézni a kihalt utcát. Egy-egy ember ment csak. ¼ óránként megjelent egy orosz páncélausó, lassan húzott végig az utcán. Beszélgettem a főhadnaggal. 2 hete nősült. Szőregi fiú. 1950 óta katona. X. 15-re várta a leszerelését.

⁷² Segéd-házfelügyelő – a ház Jókai utcai oldalán.

⁷³ Özv. Szilágyi Lászlóné, W. L. anyai nagyanyja.

⁷⁴ W. L. édesapja munkahelyi barátjának lányai.

Aztán vacsora, fürdés. Közben a francia rádió bemondja, hogy Puskás (footballista), Benedek (öttusázó), Csermák (kalapácsvető) is elesett, állítólag a felkelők lelőtték Farkas Mihályt és a fiát, az ávós Farkas Vladimirt.⁷⁵ Könnyű halál a számukra.

Éjjel Szabad Európa közölte a Biztonsági Tanácson az orosz hozzászólást. Persze kifogásokkal él, megvétózza az egészet.⁷⁶

Hétfő, 29.

8-½ 9. Csönd van. Zuhog az eső. A rádió szerint a felkelő csapatokkal Budapesten csönd, fegyverszünet van. Számos gyár, szállítóvállalat, gyógyszertár stb. vezetőit felkéri a rádió jelentkezzenek a munkahelyeiken.

11. Meglehető dolgok. A rádió bemondta, hogy a Szabad Nép ellene fordult a Pravdának, a fasiszta bitangokat – hazafiaknak nevezi és felelősségre vonást követel azoknak a fegyvertelen ártatlanoknak a nevében, akiket megöltek az országházi tüntetésnél.⁷⁷

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa (mint mindig) – nem tárgyalta érdemben a magyar kérdést, pedig 9 tag mellette, 1 ellene (szovjet) és 1 tartózkodott (Jugoszlávia)!

Állandóan üzeneteket közvetít a rádió.

Úgy látszik konszolidálódik a helyzet. Sok üzemet hívtak fel: foglalják el a melósok a munkát. Mi Nyafival ma nem megyünk még dolgozni, de holnap már igen.

12 óra Megáll az ember esze. A rádió harangszót közvetít!!! Aztán mondja a híreket.

HM-BM rendelet: ÁVÓ nincs. Megszólítás: bajtárs. Sapkáról levenni a régi jelvényt. Az új jelvényig nemzetiszínű szalagot a sapkára.

Beismerik, hogy az ÁVH tömeggyilkosságokat hajtott végre. Rákosi-Gerő-Farkas klikket árulónak nevezi. A felkelőket dicsőséggel övezik! Teljesen a felkelők mellé állt a kormány! Polgártársaknak nevezik az embereket. Hős felkelőknek nevezik a tüntetőket. Fantasztikus, hihetetlen. Viszony rendezése a Szo[vjet]u[nió]val. Szovjet vonuljon ki. Szűnjön meg a hátrányos külker. Általános titkos választásokat! Maszekok biztosítása. Ne legyen normarendezés. A szakszervezetek legyenek igaziak. Legyen mezőgaz-

⁷⁵ Farkas Vladimir államvédelmi ezredest 1956. október 5-én négy másik államvédelmi tiszttel együtt vették őrizetbe. 1957. áprilisban 12 év börtönbüntetésre ítélték. 1960 áprilisban apjával együtt egyéni kegyelmmel szabadult.

⁷⁶ Az ülésen Kós Péter, Magyarország állandó ENSZ-megbízottja felolvasta a magyar kormány aznap elfogadott nyilatkozatát a magyarországi helyzet napirendre tűzésével kapcsolatban. Ebben a történeteket Magyarország belügyének nyilvánították, és tiltakoztak annak napirendre tűzése ellen. Ez alapján tiltakozott a kérdés napirendre tűzése ellen Szoboljev, a Szovjetunió ENSZ-nagykövete, visszafordítva a vádat a nyugati nagyhatalmakra: ők próbálják megzavarni a nemzetközi rendet a magyar ellenforradalom támogatásával. A szavazáskor a Szovjetunió élt vétőjogával. A közös fellépést előzőleg egyeztették, sőt Moszkva arról is tájékoztatta Szoboljevet, hogy Jugoszlávia sem fogja megszavazni a nyugati nagyhatalmak javaslatát.

⁷⁷ A párt és a kormány politikájában október 27-28-án történt fordulat nyomán a *Szabad Nép* Hajnalodik... című vezércikke október 29-én bejelentette: „A magyar ifjúság fegyveres harca [...] győzelemre vezetett”, és hazafinak nevezte azokat, akik ezért a győzelemért a vérüket áldozták. A Molnár Miklós által jegyzett Válasz a Pravdának című írás az ott megjelent A népellenes kaland összeomlása Magyarországon című cikkel polemizált. Ebben írta Molnár: „Büntetni kell majd – büntetni azokat, akik hatalmukat féltve és életükért rettegve felidéztek ezt a harcot, akik védtelenekre adtak tűzparancsot [október 25-én] a Parlament előtt!”

dasági szabadság. Ne legyen beszolgáltatás. Teljes szólás-sajtó, gyülekezési szabadság. Október 23-át nyilvánítsa a kormány ünnepé.

³/₄ 3. Nem írom tovább, legfeljebb slagvortokban. A külföld: nem szabad hinni a kormánynak, mert Nagy Imréért Szoboljev orosz delegátus harcol az ENSZ-ben.⁷⁸

[Külön lapok itt végződnek, napló folyt. köv.]

Október 25. (csütörtök)

Külön, részletesen leírtam okt. 25 – okt. 29. történetét, külön papírokon, mert itt nem volt hely rá.

Október 26. (péntek)

Bementünk a hivatalba. Elmentünk Mamie-ékat meglátogatni. Nagy bevásárlás közértben.

Október 27. (szombat)

Állandóan hallgatjuk a különféle rádiókat. Új kormányt választott Nagy Imre. Sok a programbeszéd.

Október 29. (hétfő)

Nagy Imre és kormánya teljesen átállt a felkelőkhöz. Hihetetlen, de úgy látszik, igaz.

Október 30. (kedd)

Útvonal (fotózás): Rákóczi út – Múzeum krt. sarok – Dohány utca sarok – Tanács krt. – Madách I. tér – Deák F. tér – Kammermayer K. u. sarok – Bajcsy-Zsilinszky út. Aztán haza, Mamie-ékat meglátogatni. Nagykörút – Szófia u. sarok – Csengery u. – Király u. – Rózsa u. – Jósika u. – Rottenbiller u. – Damjanich u. – Vissza: Damjanich u. – Rottenbiller u. – Király u. – Rózsa u. – Aradi u. – Nagykörút – Jókai u.

Expozíciók általában 5,6/50-ed mp.

Október 31. (szerda)

Benéztem a Színművészeti Főiskolára, aztán dr. Andorfy Jóskával smotrogás.⁷⁹ Útvonalak: Jókai u. – Nagykörút – dr. Andorfy – Sz. F – villamosok a Rákóczi úton – vissza dr. Andorfy – együtt: Nagykörút – Nemzeti Színház – József krt. – Pál u. – Mária u. – Nagykörút és Üllői út sarok – Hógyes – Knézits – Tompa u. – Mester u. – Ipar u. – Vissza u.a. – Mária u. – Gutenberg tér – Röck Szilárd u. – Akácfa u. – Király u. – Liszt F. tér – Jókai u.

Olvasott könyvek:

⁷⁸ Délután a Szabad Európa Rádió így tudósított Szoboljev felszólalásáról: „a szovjet hadsereg minden tőle telhető védelmet igyekezett megadni a Nagy Imre-rendszernek. Azt hiszem, ennél rosszabb szolgáltatást nem is igen tehetett volna. Ezzel bebizonyította, hogy Nagy Imre uralmon maradása mennyire szívügye a Szovjetunióknak. Ez a védelem és gyámolítás felért egy halálos öleléssel.”

⁷⁹ Dr. Andorfy József egykori kolléga és barát, W. L. leányának keresztapja; smotrogás: sétálás közben beszélgetés (egykori argó).

E. THANE: Szilaj szélparipákon; EWANS: Rajta Montana; D. HUME: A kísértetvilla; V. E. ROE: Leány, aki senkitől sem fél; E. D. BIGGERS: A sárga detektív.

November 1. (csütörtök)

FOTÓZÁS

Halottak napja. Dr. Andorfyval Rákóczi út – Dunapart vonalon a vállalathoz rövid időre. Jó ebéd, csak egy kicsit mentem le a pincébe. Este dr. Andorfyékhoz voltunk hivatalosak, vagyis délutánra. A rádió bemondta, hogy Nagy Imre fontos bejelentést fog tenni. Mindenki izgatott lett és így hazasiettünk. Minden ablakban gyertya égett;⁸⁰ – rossz volt a világítás és megbicsaklott a lábam, alig tudtam hazamenni.

Este Nagy Imre bejelentette, hogy Magyarország kilép a Varsói paktumból és semlegességi nyilatkozatot tett.⁸¹

November 2. (péntek)

Ronda eső. Bementünk ugyan a vállalathoz, de nem volt semmi érdekes, így elvittem Nyafit, megmutatni neki a Kilián laktanyát és környékét. Útvonal: Molotov tér – III. 15. tér – Belgrád rakpart – Dimitrov tér – Tolbuchin krt. – Calvin tér – Üllői út – Práter u. – Vajdahunyad u. – Baross u. – Bacsó B. u. – Népszínház u. – Köztársaság (Tisza Kálmán) tér – Légszesz u. – Baross tér – Bethlen u. – Damjanich u. – haza. Ebéd. Elég fáig a lábam. Megbeszélése, hogy vasárnap egész napra odamegyünk [ti. a Damjanich utcába]. Félíg sötétben értünk haza.

November 3. (szombat)

Hivatalba bementünk az ún. Forradalmi Bizottságot megválasztani. Nagy rumlival ment a dolog. Hétfőre halasztva a szavazás. Megkaptuk a fizetést és hazajövet kajálás után én a pártonkívüliek ajánlott listáját készítettem el, nehogy olyanok kerüljenek a bizottságba, akik rákosisták voltak. Aztán vacsora, újságolvasás, fürdés.

A kényszerű itthon-tartózkodás ideje alatt elolvastam a következő könyveket [Ld. följebb!]

November 4. (vasárnap)

Reggel 5 óra körül megindultak a Pest környéki orosz csapatok. Drámai felhívást közölt a pesti rádió a Himnusz hangjai közben: Maléter Pált, a honvédelmi minisztert

⁸⁰ 1956-ban halottak napja vigiliáján a szabadságharcban elesettek előtt tisztelegtek az emberek az ablakokba kitett gyertyákkal.

⁸¹ A Kossuth rádió 18 óra 12 perckor tette közzé a hírt, miszerint „a magyar kormány a Varsói Szerződést azonnal felmondja, egyidejűleg kinyilatkoztatja Magyarország semlegességét, az Egyesült Nemzetekhez fordul, és az ország semlegességének védelmére a négy nagyhatalom segítségét kéri!”

és a vezérkart az oroszok elfogták⁸² és a magyar csapatok harcolnak az orosz túlerővel szemben.⁸³ Állandó segélykérést ad a rádió 4 nyelven.⁸⁴ Reggel 9-kor elhallgatott a rádió.

Délelőtt közölte a „Szabad Európa”: súlyos harcok vannak Magyarországon, a parlamentben Nagy Imre üléselő kormányát elfogták.⁸⁵ Az USA követségén Mindszenty bíboros menedékjogot kapott.⁸⁶ Kéthly szocdem. kinnrekedt Bécsben.⁸⁷ Borzalmasan ágyúznak és géppuskáznak az oroszok. Kádár – Marosán – Münnich új kormányt alakított.⁸⁸

Magyar részről teljes a bizonytalanság, mert a rádió estig nem szólt és akkor is csak valami zenét adott + Kádár ún. forradalmi munkás–paraszt kormányának felhívását az orosz csapatok támogatására. Este a kis szobánkban a házból nagy társaság gyűlt egybe. Rádióhallgatás és дума céljára. Borzasztó az ágyúdörgés.

November 5. (hétfő)

Feküdtünk ½ 12-ig. Nem volt miért felkelni. Állandó ágyúzás, hol messzebb, hol távolabb. Szabad Európa Rádió bemondja, az oroszok kegyetlenül lövik az Üllői úti klinikát. A Berlini téren, a troli végállomásnál halott fekszik – melósnak nézem. Szétárva keze-lába. Nincs vér körülötte – talán szívlövés.

A házban kitört a pánik. Margit néni is beleesett. Levitte a cuccot a pincébe és veri a dilit, hogy mi is menjünk le. Tényleg nagy a zűr, de elhatároztam, hogy nem megyek – Nyafi is fent maradt.

⁸² Maléter Pál honvédelmi miniszter a csapatkivonásról tárgyaló magyar kormányküldöttséggel érkezett a szovjet katonai bázisra, hogy Malinyin hadseregtábornokkal folytassa a délután félbeszakított tárgyalást. Ott tartóztatta le Szerov tábornok, a szovjet államvédelem, a KGB vezetője. Nagy Imre hajnali rádióbeszédét követően szólította fel Malétert és a küldöttség többi vezetőjét, akiknek hollétéről semmi biztosat nem tudott, hogy „haladéktalanul jöjjenek, és vegyék át hivatalaik vezetését!”

⁸³ Nagy Imre először hajnali 5 óra 20 perckor sugárzott beszéde tartalmazta, hogy „Csapataink harcban állnak!” Valójában a magyar honvédség alakulatai, egy-két szórványos kísérlettel eltekintve, ellenállás nélkül letették a fegyvert vagy anélkül szétszéledtek.

⁸⁴ Az írószövetségnek „a világ mindenírójához” intézett segítségkérését Háy Gyula olvasta be a rádióba. A felhívás először 7 óra 57 perckor hangzott el magyar nyelven; később angolul, németül és oroszul is.

⁸⁵ A Szabad Európa Rádió a 11 órakor elhangzó hírekben közölte: „A főváros belsejében a szovjet csapatok 9 órakor elfoglalták a Parlamentet, és letartóztatták Nagy Imrét és kormánya ott lévő tagjait.” Valójában Nagy Imre (és a kormány tagjai közül Losonczy Géza) a jugoszláv nagykövetségre menekült. A szovjet csapatok már 8 óra tájban megszállták a Parlamentet. A kormány egyetlen ott tartózkodó tagját, Bibó Istvánt sem vették őrizetbe, ő november 6-án szabadon távozhatott.

⁸⁶ Mindszenty bíborost november 4-én hajnalban Tildy Zoltán hívta be a Parlament épületébe, ott Tildyvel együtt az alagsorba ment. Hamarosan megpróbált visszamenni az érseki palotába, de oda már sem kocsival, sem gyalog nem lehetett eljutni. Két katonatiszt javaslatára döntött úgy, hogy az Egyesült Államok nagykövetségétől kér menedékjogot.

⁸⁷ Kéthly Anna (1889–1976) november 1-jén érkezett Bécsbe, a Szocialista Internacionálé Irodájának ülésére, amelyen fel is szólt. Nem tisztázott, hogy november 4-én Sopronban vagy úton Magyarországra felé értesült a szovjet támadásról. Visszatért Bécsbe, majd mint a legitim kormány egyetlen, még szabadon cselekvő tagja New Yorkba repült, ahol felszólt az ENSZ-ben. (Még november 2-án beválasztották abba a Nagy Imre vezette küldöttségbe, amely az ENSZ Közgyűlésére utazott volna.) 1957-ben a strasbourgi Magyar Forradalmi Tanács elnöke lett.

⁸⁸ A kormány tagja lett még: Horváth Imre (külsőügy), Kossa István (pénzügy), Apró Antal (iparügy), Dögei Imre (földművelés) és Rónai Sándor (kereskedelem).

Délután befűtöttem. Ebben az udvarban csak a zsidó Feiner Albi,⁸⁹ meg mi maradtunk fent – az első udvarban az operatőr Hegyi Barna és felesége, a Jókai utcai részen senki (a IV. emeleten), mert oda tegnap beesett egy lövedék. Le is fényképeztem.

Egész délután, mert Margit néni nagy rádióját behoztam, hallgattam a Szabad Európát. Semmi megnyugtató.

Este relatív csönd. 1/2 1-ig rádióztunk. Aztán feküdtünk csak le. Jól megtanultam a Nyafi kis kályhájában fűteni: már ha ügyeskedek, nincs széngáz. Pakisztán azt javasolta: küldjenek ENSZ csapatokat Magyarországra.⁹⁰ Az ENSZ ülése lényegében nem hozott túl sokat. A főtitkárt megbízták ENSZ képviselők kiküldésével.⁹¹

November 6. (kedd)

Éjjel nyugodtan aludtunk, de nem teljesen levetkőzve: a cucc ott állt összepakolva – nem került sor a lemenetelre a pincébe. Nagy örömmre Margit néni is elismerte, hogy nem volt sok értelme a pincébe hurcolkodásnak.

Jellemző a rádióra: tánczenét ad. Szolnokról.⁹² Egész nap, lényegesebben kevesebbet, de dörögnek az ágyúk. Szabad Európa adó szerint [a] VIII–IX. kerületekben, Rákóczi úton, Nagykörúton voltak nagy harcok. Kelenföldön és Csepelen is. 4 katonai rádióadó működik még. Dunapentele magyar katonaság kezén van. Nyafi megszámlolta: a Berlińi téren 12 db I. V. Sztálin harckocsi állt ma 1/2 1-kor. Fogytán van a kenyérünk, a lisztünk és a pia, ill. olaj. Ma fogyott el a cakes is, amit 2 hete – csütörtökön vettem. Péntek óta Mamie-ékről semmi hír.

Pincébe tüzelőért. Olvasás: AGATHA CHRISTIE: A Négyek Társasága, MORAY DALTON: A Zöld Pierrot.

Külöńféle rádiók bementék: Oroszország fenyegető jegyzékeket küldött Angliának és Franciaországnak.⁹³ Jellemző: szovjet segítség a. m. élelem és ipari cikkek érkeznek Magyarországra, segíteni a magyar népet, mondta be Szolnokról a rádió. 9 óra-kor: Szabad Európa: az oroszok lőtték a Rókus kórházat. Az egyiptomi hadseregben orosz tankista szakértők vannak. Külföldön nagy szimpátiátüntetéseket vannak. Svájcban, Norvégiában, Svédországban kivonultak az orosz követség elé.⁹⁴

⁸⁹ A szomszéd lakás tulajdonosa egy ortodox izraelita család, W. L. anyósának barátai.

⁹⁰ A Szabad Európa Rádió tudósítása a kanadai és az új-zélandi delegátust említette azok között, akik felvetették, hogy ENSZ-csapatokat kellene Magyarországra küldeni.

⁹¹ Amerikai javaslatra a Közgyűlés megbízta Hammarskjöld főtitkárt, hogy küldjön ki megbízottakat a magyarországi helyzet megvizsgálására, és beszámolójuk alapján tegyen jelentést. A Kádár-kormány nem járult hozzá sem az ENSZ képviselőnek, sem Hammarskjöldnek a Magyarországra jöveteléhez. Utóbbival Rómában lett volna hajlandó találkozni.

⁹² November 7-ig Szolnokról sugározták a Kossuth rádió adását.

⁹³ November 5-én Bulgaryin szovjet miniszterelnök katonai fellépéssel fenyegetett, ha Franciaország, Izrael és Nagy-Britannia nem vonja ki csapatait Egyiptomból.

⁹⁴ November 5-én Stockholmban egy ketchuppal összekent, lefejezett próbababát dobtak be a szovjet nagykövetség kerítésén. Másnap diákok kezdeményezésére gyűlt tízezres tüntetés a svéd külügyminisztérium elé, a magyarok hathatós megsegítését követelve, Göteborgban munkások fáklós felvonulása tiltakozott a szovjet támadás ellen.

November 7. (szerda)

Tegnap este Amerika hangja és Szabad Európa bement: 15 hadosztály orosz van Magyarországon, 4200 tank, 200.000 katona. A magyar hds. 9 hadosztály, 700 tankkal. 3 teljes órán át hallgattuk a Szabad Európát de [délelőtt]. Du. nagy a felháborodás az egész világon. Sok helyen a rendőrségek akadályozzák meg (Svájc, Hollandia, Franciaország) a szovjet követségek szétverését.⁹⁵ Dunapentele 1–1-ben a felkelőké. 3 oldalról támadják az oroszok.⁹⁶ Ők rádió Kéthlyhez és Eisenhowerhez fordultak segítségért. Eisenhower 27 millió szavazattal elnök lett. Stevenson 20 milliót kapott. Ma már ½ 2-ig fekvő, csak ½ 1-kor lettem éhes. Az utcákon plakátok jelentek meg, követelve az orosz csapatok kivonását. A rádió bement: Kőbányán és a VIII–IX. kerületben és Csepelen súlyos harcok vannak. Olyan veszteségei vannak a VIII. kerületben az oroszoknak, hogy Vecsés-Rákospalotáról erősítéseket küldtek a belső kerületekbe. Budapestről működik egy rövidhullámú katonai adó „Róka” néven.⁹⁷ Bementék, hogy nagyon sok a magyar halott a Kilián laktanya körül, egy kisebb csapat tudta tegnap még tartani magát.⁹⁸ Nagy páncélos mozgások voltak ma, de nem sok, inkább távoli ágyúzással. Tegnap bementék este, hogy a Keletinél, Astoriánál, Széna téren, Gellérthegyen és Városligetben voltak erős harcok, úgy hogy a jugoszláv követség épülete több belövést kapott, többen megsebesültek, egy jugo diplomata meghalt.⁹⁹ Pakisztán és Olaszország azonnal ENSZ csapatok küldését javasolja az ENSZ-nek. Ugyancsak harcok vannak Komló, Mecsek, Mátra, Bükk környékén¹⁰⁰ és a Duna-Tisza közben. Anglia bement: számos mentőautóbuszt¹⁰¹ szétlőttek az oroszok. Svédország azon gondolkodik, hogy nem küld olimpiai csapatot és a pénzt a magyaroknak adja, Kádárt elmondták mindenféle stricinek. Szabad Európa: a párizsi Kommunista Párt székházát ma este felgyújtották.¹⁰² A marseille-i kommunista lap házát

⁹⁵ Bernben november 6-án a rendőrség könnygázt vetett be a tüntetők ellen, akik megpróbáltak erőszakkal behatolni a szovjet nagykövetség épületébe. Amszterdamban november 5-én ötvenezren tüntettek tiltakozva a szovjet agresszió ellen, fiatalok a város több pontján megtámadták a holland kommunista párt intézményeit. November 6-án a szovjet nagykövetség előtt tüntetők a csatornába dobták, aki szót emelt a szovjetek mellett. Antwerpenben és Rotterdamban a dokkmunkások megtagadták a kikötőben horgonyzó szovjet hajókon végzendő munkát. Párizsban már november 5-én csak nagy erők kivezénylésével tudta megakadályozni a rendőrség, hogy a tüntetők benyomuljanak a szovjet nagykövetségre. Másnap a francia kommunista párt lapját (*L'Humanité*) támadták meg tüntetők: kövekkel dobálták és megpróbálták felgyújtani.

⁹⁶ A szovjet csapatok légi és tüzérségi előkészítés után indított támadása felszámolta az ellenállást Dunapentelén.

⁹⁷ A[z azóta is azonosítatlan] Róka rádió adásait utoljára november 8-án éjjel 2 óra 5 perckor lehetett fogni.

⁹⁸ A szovjetek november 5-én 170 ágyút és aknavetőt vetettek be a Corvin köz és a Kilián laktanya ellen, még aznap elfoglalták mindkét bázist. A környéken azonban kisebb csoportok tovább folytatták a harcot.

⁹⁹ November 5-én nyitott tüzet egy szovjet páncélos a jugoszláv nagykövetség épületére. A lövéskevetkezében életét veszítette Milenko Milovanov követségi tanácsos.

¹⁰⁰ Több vidéki városból a környező hegyekbe-erdőkbe menekültek fiatalok, részint azzal a céllal, hogy partizánharcot folytassanak a szovjet csapatok ellen. Összecsapásokra egyedül a Mecsekben került sor.

¹⁰¹ A kórháznaknál alakult önkéntes mentőszolgálatok személy- és tehergépkocsikat foglaltak le sebesültszállításra. Noha azokat megkülönböztető vöröskeresztes jelzéssel látták el, számos ilyen kocsit is találat ért, az önkéntes mentők közül többen megsebesültek (pl. Nickelsburg László, Péch Géza).

¹⁰² Hollandia, Spanyolország és Svájc bojkottálta a melbourne-i olimpiát.

megrohanták a tüntetők és a holmikát kiszórva felgyújtották. Még mindig van ellenállás a Kilián laktanyában. Bementék, hogyan fogták el Nagy Imrét. Pest több helyen ég.

November 8. (csütörtök)

Szabad Európa: Szigetvár – N[agy]kanizsa – Bakony – Pécs – Bpest VIII, X. ker. Nagytétény, Budafok (itt oroszok bombáznak) – Mátra – Bükk – harcok folynak. Számos városban (Kiskunhalas, Újszeged, Cegléd, Pécs stb. súlyos épületkárok) Pesten a Várban, francia – egyiptomi köv. környékén, Hadik laktanyánál harcok, Ganz Waggongyárban is. Sok helyen nincs víz, néhol villany. Ma du. ½ 5-kor lesz az ENSZ közgyűlése Magyarország kapcsán. Stockholmban szimpátiatüntetések. Az oroszok veszteségei nagyok.¹⁰³ Ma fűtés közben megégettem a bal karom. Margit néni volt Mamieéknál, nagyon izgultak miattunk. A magyar rádió közli, hogy aki nem foglalja el munkahelyét nov. 9–10-én, azt elbocsájtják az állásából. Az oroszok a lengyel határon számos tankhadosztályt vontak össze. Poznanban nyílt levélben követelték a titkos rendőrség megszüntetését. Kína a Szovjetunió mellé állt. W. Siroki [Vilém Siroky] fenyegeti a cseh népet vasóköl-politikával. Az oroszok számos külföldi újságíró is letartóztattak, vöröskeresztesekkel együtt. Este ½ 11. Sz[abad] Európa: az ENSZ tárgyalja a magyar ügyet. Állítólag 65.000 halottra tehető a magyarok vesztesége.¹⁰⁴ Indiában és a Csendes óceáni szigeteken is tüntettek Magyarország mellett. A nemzetközi jogász szövetség nem ismeri el törvényesnek a Kádár-kormányt. Lengyelországban orosz csapatok menetelnek Kelet-Németország felé. Állítólag több orosz rádiót tönkretettek a felkelők. Budapesten több helyen ég a város és a civilek nekiláttak fosztogatni. Ma nézeteltértem Nyafival, Margit néni beleszólt, Nyafi az én pártomat fogta, Margit néni mindkettőnkre neheztel, Nyafival 10 perc alatt elmúlt a nézeteltérés. Felbontva a tej-konzervet, tejberizst ebédeltünk.

November 9. (péntek)

Margit néni elvitte a nagy rádiót az ő szobájába. Mindenki felhurcolkodott a pincéből. Elmentünk megnézni Andorfy Jóskaékát. Bitangul néz ki az a környék. Az ő házuk egy része leszakadt. Ők 4 napig pincében voltak.

November 10. (szombat)

Ma volt a határidő, amit a rádió bementett. Aki máig nem jelentkezett a munkahelyén, nem kaphat fizetést. Mi bementünk Nyafival, de csak jelenléti ív volt, és azt aláírva, hazajöttünk.

¹⁰³ A szovjet honvédelmi minisztérium adatai szerint a magyarországi harcokban összesen 669 szovjet katona esett el.

¹⁰⁴ A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint magyar részről 2652-en veszítették életüket a harcokban (vagy azok következtében).

November 11. (vasárnap)

Sajnos úgy elgatyáztuk az időt, hogy minden miséről lekéstünk. Vettünk a Belvárosban hagymát és fokhagymát, aztán végignéztük a Rákóczi utat. Pocsékul néz ki. Bementünk egy pillanatra a Rózsák terére. Haza. Ebédre voltunk hivatalosak. Már sötétben értünk haza.

November 12. (hétfő)

Bementünk a hivatalba, közben fel Andorfyékhoz, de nem voltak otthon. Hivatalban semmi. Egy darabig Sólyom Rózsival és Asbóth Jánossal,¹⁰⁵ (Jánosnak adtam a kitört ablakaihoz pauszpapírt), majd Sólyommal 3-asban a következő útvonalon: Dohány u. – Rákóczi út – József krt. – Üllői út – Futó u. (Futó u. 36.) – Horváth M. tér – Bacsó [Béla] u. – Rákóczi tér – Bérkocsis u. – Köztársaság tér – Kenyérmező u. – Rákóczi út – Lenin krt. – fényképeztem nagy óvatosan, amit lehetett. Közben vettünk krumplit 10 kg-t. Hazaérve, ebéd, aztán nagy rámolgatások, befűtés, határidőnaplózás, etc.

Margit néni eltávozott Pesterzsébetre, Joli néniékhez.¹⁰⁶

November 13. (kedd)

Ma munkástanács megválasztása a Molotov-téri székházban.

Nyafi vett 1 db fekete jersey pullovert és 1 db bugyit. Én vettem mosóport, cipőkrémot és meggy-gyöngyvért.¹⁰⁷ Elmentünk Mamie-ékhoz. Közben megnéztük, mi van a MÉMOSZ kiállításánál.¹⁰⁸ Minden rendben. Lefényképeztem a Sztálin-szobor maradék lábát. Közben vettünk cca. 200 Ft-ért edényeket. Elszámoltatások. Azon cikkek felírása, amik szükségesek.

Este 7-kor a Szabad Európa: harcok tovább folynak (Bakony¹⁰⁹). A jugo-követségen van Nagy Imre, Losonczy György [helyesen: Géza], Rajkné). Általános sztrájk. Az első svájci szerelvény visszaért Ausztriába. II. karavánt nem engedték. ENSZ újra tárgyalja a magyar ügyet. Egy olasz képviselő, aki Magyarországon volt, kijelentette, hogy a kommunizmus Magyarországon felrobbant... Indiai szövetséges államok [?] Magyarországról és Egyiptomról tárgyaltak. Állítólag egy magas rangú orosz diplomatatestület, Hruscsovval az élen – van Magyarországon.¹¹⁰

November 14. (szerda)

$\frac{3}{4}$ 11-re értem be. Siposnál¹¹¹ megbeszéltük: kikhez kell menni ablakot csinálni – aztán vettem némely háztartási cikkeket (Nyafi sokkal eredményesebb volt – szappant!

¹⁰⁵ W. L. feleségének (Nyafinak) munkatársai, a Talajmechanika Osztályon, később Asbóth János W. L. jó barátja.

¹⁰⁶ W. L. felesége nagynénje.

¹⁰⁷ Egykorú üdítőital.

¹⁰⁸ Az Építők Székházában rendezett biztonságtechnikai kiállítás.

¹⁰⁹ Valótlan hír, noha széles körben elterjedt, hogy Maléter Pál vezeti a Bakonyban a fegyveres ellenállást.

¹¹⁰ November 4-e után az SZKP Elnökségének három tagja (Arisztov, Malenkov és Szuszlov) irányította Magyarországon a rendcsinálást, de Hruscsov 1956-ban nem volt Magyarországon.

¹¹¹ A MÉLYÉPTERV egyik akkori osztályvezetője.

szerzett), meg 4 tekeres filmet kaptam és BNO 13x18-as papírt is.¹¹² Aztán Mühlbecker bácsival elmentünk megcsinálni Fekete néni (hivatalsegédünk) betört ablakát. Haza. Letettem a cuccot és elmentem dr. Andorfyhoz, nem volt otthon. Annusékhöz.¹¹³ Megkaptam a múltkori (X. 30–31-i) 2 tekeres filmet. Néhány kivételével nagyon jók.

USA külügym. vizsgálat, Szabadság. ifjak dipl. képviselő, deportálások, ...?¹¹⁴

India, Burma, Ceylon, Indonézia (Colombói értekezlet), ENSZ megfigyelők, Európai Tanács (Strasbourg) sürgeti a magyar kérdés megoldását, Nagy Imre, jugoslovénia nem tárgyal Kádárral.¹¹⁵

November 15. (csütörtök)

Reggel, bár felébredtem, nem keltem fel és csak 1/2 11-re mentem be a MÉMOSZ-ba szétszedni a Biztonságtechnikai kiállítást. Ott voltak: Sipos, Petten, Farkas Géza, a Mühlbecker bácsi, Szigeti fotós és Kiss Nándor, a tervtáros¹¹⁶. A MÉMOSZ-büffében kaptam sonkát. Lefényképeztem, amint az oroszok bontják a Sztálin csizmáit. Haza. Aztán, mert Nyafi is vett tegnap lapos tányérokat, az enyémeiket becseréltem mélyre. Haza. Befűtés, pince, olvasás. Margit néni hazajött Pesterzsébetéről.

November 16. (péntek)

Ma Petten Ödön ablakait kezdtem Ödön bácsival helyrehozni. A fele megvan.

Nyafinak sikerült végre (mert az emberek félnek az inflációtól és mindent vesznek, mint a félőrültek) 4 1/2 óras sorbanállás után egy pár nagyon helyes, félig-meddig mocassin cipőt szereznie.

Du. Annuséknál.

November 17. (szombat)

Folytatva Ödön bácsi ablakait. Befejeztük. Találkoztam Vissy Péterrel. Megkaptuk (Nyafi – Én) káderlapjainkat. Semmi érdekes.

Több helyre leadtam a lakáscímet, ha esetleg kell grafikus.

Sok a rémhír, hogy szedik az embereket az oroszok.

Csak 1 fénykép: Ráday utcán sok szemét.

¹¹² Akkoriban még sokan otthon hívták elő és nagyították a fényképeket.

¹¹³ Belvárosi fényképész üzlet fotóasszisztense.

¹¹⁴ Miután november 8-án Kádár és Münnich szót emeltek az ellen, hogy a szovjet állambiztonságiak és magyar ávosok őrizetbe veszik a felkelőket, a szovjetek a határon túlra, Kárpátaljára szállították a foglyok egy részét, ott folytak a kihallgatások. A hazai és a nemzetközi tiltakozás hatására december elejétől folyamatosan hazaszállították a foglyokat.

¹¹⁵ Folyamatos volt az egyeztetést Belgrád – Budapest és Moszkva között arról, hogy mi történjen a jugoszláv nagykövetségen menedékkjogot kapott Nagy Imrével és a többiekkel.

¹¹⁶ A felsoroltak MÉLYÉPTERV-dolgozók.

November 18. (vasárnap)

A Bazilikában $\frac{1}{4}$ 10-kor mise. Nyafi szerzett 2 újságot. Haza. Atyának¹¹⁷, Mamie-éknak vittünk néhány szappant és fogkrémet. Nagy újságolvasási kampány. Dumák. Aztán ebéd és kártyázás (lórums) 4-ig. 4-kor jöttünk el. Pont $\frac{1}{2}$ 5-re értünk haza. Befűtés. Nyafi nem érzi jól magát, lefeküdt, én meg írom a határidőnaplót.

Vasárnaptól–vasárnapig elolvastuk Nyafival a „Lurkó–Iluska–Fulgur” sorozatot.¹¹⁸

November 19. (hétfő)

[ceruzás bejegyzés:] Lásd IX. 28-i bejegyzés: sószóró, 3 lábas, 1 fazék, fedő helyett selejti tányér, körömvágó olló megvan.

Kell még: villamos kenyérpíró, bőrvágó olló (meg sok más is...)

$\frac{1}{2}$ 9-kor keltem fel. Nyafi kicsit gyengélkedik. Együtt be a Talajmechanikára. Senki. Előtte 5 I. V. Sztálin-tank. Egynek a láncát javították. A Molotov téren jelentkeztem a Sipos osztályon. Rövid ott-tartózkodás. Súlyom Rózsival a Belvárosban. Vettünk egy Bébi MOM nevű kis ébresztőórát. 110 Ft. Marika¹¹⁹ nincs a könyvesboltban. Nyafinak 3 hónapos házassági „hó”-fordulóra egy szép sárga krizantém. Rózszi hazáig kísér. Kaptunk 4 kg. lisztet. Ebéd. 1953-as határidőnapló kiegészítés Nyafi jegyzeteivel.

November 20. (kedd)

Tegnap esti magyar rádió: az eddigi rendelet szerint regg 7-től este 7ig lehetett az utcán járni. Most már regg. 6-tól este 20-ig lehet külön engedély nélkül az utcán tartózkodni.

9-re a BMDO-ra.¹²⁰ Jelenléti ív aláírása után grafikára. Onnan Wesselényi u.-Rumbach u.-Dob u.-Klauzál tér (Dob u. Körút sarok) – Izabella tér – Damjanich u. – Bajza – Vilma kir. nő út – MÉMOSZ – Sztálin tér – Damjanich u. útvonalon (fényképezve) haza, Mamie-ékhoz. Mamie pince, tüzelőért. Ebéd. Dumák. Nyafi is. 4-kor indulás haza. Schmidttől¹²¹ elhoztam az Erzsébet gépével készített felvételeket. Jók. Viszont elvesztették az okt. 21-i kirándulás negatívját.

Olvasás: Jókai: Eppur si muove (És mégis mozog a Föld)

November 21. (szerda)

Bementem a Sipos-osztályra. Semmi. Hamar haza Nyafival.

November 22. (csütörtök)

A grafikán megtaláltam az okt. 21-i kirándulás negatívját. Így sűrű bocsánatkérés közepette leadtam a Schmidt-cégnek.

Grafikán rövid ideig. Haza. Nyafi nagyon megfázott. Gyengélkedik.

¹¹⁷ Jókuti (Jeszenák) Győző, katolikus pap.

¹¹⁸ Az 1940-es években megjelent katolikus ifjúsági regények.

¹¹⁹ Belvárosi könyvüzlet eladója, sok könyvet tett félre W. L.-nek.

¹²⁰ A MÉLYÉPTERV dokumentációs osztálya.

¹²¹ Belvárosi fotólabor.

Egyébként Nagy Imre kormánya egyes tagjai Nagy Imrével együtt kijöttek a jugoszláv követségről és az oroszok elfogták őket. „Önként” a Román Népköztársaságba vonultak! Természetesen orosz díszkísérettel.

November 23. (péntek)

Hivatalban voltunk, de sztrájk van.

Néma tüntetés 2-3 óra között. Egy lélek sem volt az utcákon.

November 24. (szombat)

Beosztást kaptam a Mélyépterv Forradalmi Munkástanács mellé, mint grafikus. Hétfőn 9-kor már oda megyek (volt MDP pártiroda).

H. FOOTNER: Bűnösök világa I-II. „Pesti Hírlap” sárga regény, 28 filléres. Rózsi (Sólyom) adta kölcsön.

November 25. (vasárnap)

Én Mamie-ékkel találkoztam a Rózsák terén 9 órakor.

Egész nap otthon.

Ebéd után kártyáztunk. 5 órára értünk haza.

November 26. (hétfő)

Ma nagy szerencsénk volt. Bár bementünk a hivatalba, munka mégsem akadt, így sok mindent tudtunk délelőtt vásárolni. Így: fürdőköpenyt, zoknikat, sálát, nyakkendőt nekem és harisnyát Nyafinak, mind exportra készült árut. Az egyik címke [nyíl, az eredetibe beragasztva].

Apja telefonált, hogy jó a telefonjuk.

Du. Andorffy Jóskához.

November 27. (kedd)

Ma is hiába mentem be a hivatalba. Némi sokszorosított anyag összekapcsolásán kívül semmi munka. Azt hittem, hogy Nyafival találkozni fogok a Talajmechanikán, de ő közben bement a Molotov térre, én meg hazajöttem, ő meg elment Mamie-ékhoz, később én is odaértem. Ebéd. 4-kor hazaindultunk = Margit néni sirámai Sáraival kapcsolatban.¹²² = Határidőnapló írás, hőbörgések. =

Σ: 90,000 menekült van Ausztriában.

November 28. (szerda)

John Laurence: Ryeburn Manor rejtélye I-II. (Pesti Hírlap 28 filléres regény)

Alighogy hazaértem, kaja után Nyafival le a pincébe, Margit néni kívánsága szerint az ő fáját kiszabadítani a miénk alól. Közben elaludt a villany, gyalog kellett feljönni, szénnel együtt.¹²³ Vacsora, olvasás.

¹²² W. L. anyósának elvált férje.

¹²³ A lakás a IV. emeleten volt.

November 29. (csütörtök)

A munkaidő 9-14-ig van. Ma némi értesítéseket gyártottam.

Apjával randevú a Vörösmarty téren. Együtt, zömmel vicceket mesélve hazáig. Rövid dumcsi után jött Kodi. Ivászat. 4⁰⁷ kor Apja + Kodi hazamentek. Nyafi mosogat, én olvasok. 6 óra körül 10 percre befut Katona Rezső.¹²⁴ Jól van. 7-1/4 9ig nincs villany. Vacsora, lefekvés. Olvasás: PAUL FEVAL: „Az óriások brigádja”.

November 30. (péntek)

Egy nagyon tisztességtelen nagy marha feliratot kellett ma csinálnom és több kicsit is. Hazafelé végig fényképeztem. Utvonal: Molotov tér – Deák F. utca – Vörösmarty tér – Bécsi u. – Fehérhajó u. – Sütő u. Deák F. tér – Bajcsy-Zsilinszky út.

Ma főleg feliratokra vettem magam. Amikor a filmet ki akartam venni, kiderült, hogy rosszul töltöttem, így szinte az egészet sötétben kellett visszatekerni.

OTTWELL BINNS: „S. O. S.” (mentsétek meg lelkeinket) Pesti Hírlap 28 filléres regény.

December 1. (szombat)

Hivatalban semmi meló. Egy darabig beszélgettem Papházy Zsolttal,¹²⁵ aztán elmentem nyíratkozni és kivittem Nyafiékhoz a Talajmechanikára egy plakátocskát. Onnan haza, le a pincébe. Feljövet befűtöttünk a szobába és a fürdőszobába. Ebéd. Jó 1 1/2 órás fürdés után bejött Nyafi (hátmosás) és aztán hajmosás, borotválkozás. Lefekvés előtt egy kis vacsorázás és remek tánczenehallgatás. TINA – MARIA, CSERES-NYEVIRÁG ...

December 2. (vasárnap)

Sikerült elaludni a 9-es misét. A Bazilikába 10-re mentem. Találkoztam dr. Havass Gézával,¹²⁶ a misét Bárdos atya mondta. Aztán haza a földalattival. Már jár a 75-ös trolibusz. Láttunk 2 szétlőtt trolibuszt. Mamiék nagy örömmel fogadtak. Korán volt ebéd, aztán nagy kártyacsatát játszottunk, kirakós lórumot. Már sötétben jöttünk haza, de a Damjanich u. – Rottenbiller u. – Szív u. – Podmaniczky u. – Nagykörúton van világítás. Olvasás: MAX BRAND: A VADON FIA (Pillarhegy) I-II. Este hasmenés. [Lórum-kártya följegyzések]

December 3. (hétfő)

Szabad Európa: a disszidáltak száma mintegy 105,000.

Mai munkák: kiírás a Közértben kapható dolgokról, 3 kis plakát Selényinek.¹²⁷

Reggel fotózás: Vörösmarty téren földalattira váró emberek, autóbuszra várók.

¹²⁴ W. L. piarista gimnáziumi osztálytársa Szegeden.

¹²⁵ W. L. kollégája, családi jó barát.

¹²⁶ Szegedi hittanár, püspöki titkár, az ötvenes években hosszú börtönbüntetésre ítélték.

¹²⁷ Selényi Pál, a MÉLYÉPTERV főmérnöke.

Fizetés. 1284,50. Kaptam 4 kg krumplit. Schmidt előhívta a múlt heti filmet. Esik az eső, fúj a szél. Hideg van. Este Mamie-ékhoz mentünk be, határidőnapló írás, elszámolás [beragasztás, bérlet, fizetési szalag].

December 4. (kedd)

Ma hazajövet, átöltözés. Mikulás-ülés Mamie-éknál. (délben nagy nagy női tüntetés, 1 hónapos orosz megrohanás emlékére a Hősök terén és a város számos pontján.)¹²⁸

Mi a következőket adtuk: Nagymama: 1 pár harisnya, Mamie: Puch kölni, Apja: 5 cs. Ötéves terv cigaretta, Kodi: 2 levendulás szappan és 1 verses könyv, Atya:¹²⁹ egy kék nyakkendő a mentő uniformishoz. Mi édességet és italt kaptunk. Apja az édesség tetejére ezt [ábra: Mikulás-figura] rajzolta nekem. Aztán kártyáztunk (Lórum) és kajáltunk és röhögünk és ittunk remek forralt bort. Jó későn feküdtünk le, ott aludtunk Mamie-éknél. Mai fotó: Molotov téri repülő emlékmű.

December 5. (szerda)

Mai hivatali munkám a nullával volt egyenlő. Egyébként sorban álltam senftért [mustár] és lisztért és cukorért (szerencsére egy helyen). Délután ¼ 3-kor jöttem hazafelé – az angol követség előtt nagy tüntetés: Nagy Imrét éltették, Kádárt és az oroszokat szidták, ENSZ-karhatalmat követeltek.¹³⁰ Az autóbuszokat úgy állították meg az utcákon, hogy az orosz tankok ne mehessenek a tömeg közé. Mégis egy orosz tank szétzavarta a népet. Este a magyar rádió „fasiszta” tüntetésnek nyilatkoztatta ki [ceruza bejagyás:] Sajnos, nem volt nálam a fényképezőgép. Du. Marxék jöttek be.

December 6. (csütörtök)

Ma de. fotózás a hivatal-ablaktól 2 db.

Mikulás: lásd XII. 8. Munka semmi. Szegény Nyafi tegnap este nagyon megrándította a csípőjét belül, alig tud menni. Nagy nehezen vittem be a hivatalba. A városban keresgéltem számos OFOTÉRT-nél keretet a Csapody dr. okt. 19-i receptjéhez, de semmi jó nincs. Maszeknél lenne, de az drága. Az a hír járta, hogy 2-3 között ismét néma tüntetés. Ehelyett provokatív kormánytüntetés zajlott le a Marx téren, nagy ve-

¹²⁸ A december 4-i nőtüntetést az Élünk körül csoportosulók szervezték, azzal hosszabb vita után a Nagybudapesti Központi Munkástanács is egyetértett. A Hősök terét szovjet katonák és magyar karhatalmisták zárták le, oda nem engedték be a nőket, de aztán a személyesen jelen lévő Münnich mégis hozzájárult, hogy letegyék virágaikat az ismeretlen katona sírjára. A tüntetés a Hősök teréről a Parlamenthez ment, de a Kossuth térre szovjet és magyar alakulatok nem engedték be. Továbbmentek a Szabadság térre, ahol az Egyesült Államok nagykövetségét azt kérték, hogy az ENSZ küldjön tájékoztató küldöttséget Magyarországra. A téren megjelent Nehru indiai miniszterelnök Magyarországra küldött megbízottja, K. P. S. Menon, India moszkvai nagykövete.

¹²⁹ Jókuti Győző, katolikus pap, társbérletben élt a Visinszky családdal.

¹³⁰ A december 4-i nőtüntetésen határozták el, hogy másnap visszatérnek az amerikai követséghez. Onnan ment át egy kisebb csoport a brit nagykövetség elé.

rekedéssel és a kormánycsapatok lövöldözésével.¹³¹ Ma nem fűtöttünk be; du. aludtam 4 órát.

December 7 (péntek)

Ma akartam egy kicsit szénszerzési ügyekben fáradozni, de hiába. = Nyafi lába megjavult = Nyafival a hivatalba. = OFOTÉRT-hez leadtam a szemüvegigénylést. =

Hivatalban semmi meló. Délben Mamie-ékhoz. Favágás a pincében. Vissza a Várlalathoz. Haza. Pincébe, a tüzelőfelhozatal után befűtés, kajálás. Filmek rendezgetése.

Mai fotók: Damjanich utcában szétlőtt trolibuszok, vöröskeresztes és Presse-kocsi a Duna-parton.

December 8 (szombat)

Nyafitól kaptam Mikulásra: 1 db könyvet; Croft: „Suhog a pálca” – és szépszámú csokoládékat. Az egyiknek itt a borítólapja [beragasztott vignetta]. Mai fotók: Marx tér, Hősök terén az Ismeretlen Katona sírja; az összelőtt és kiegészített (részben csak) Vajdahunyad vára, - Jáki kápolna – Kodi és Csima,¹³² az ő igazgatója.

Program: hivatalból haza, cuccokat le. Úgy volt, hogy kapunk szenet, de nem kapunk. Trudi¹³³ esküvője $\frac{3}{4}$ 1-re, Jáki-kápolnába. Nem jöttek $\frac{3}{4}$ 2-ig. Kodival haza, ebéd, aztán indulás Kodival haza. Kodi ma nálunk alszik, főleg a fürdési lehetőségek miatt.¹³⁴

December 9 (vasárnap)

Fotók: egy kis macska a Bazilika előtt – tömeg a Vörösmarty téri cukrászdánál – Virág presso.¹³⁵

Ma $\frac{1}{2}$ 10-kor keltünk fel, 11-es mise a Szervita téren, smotrogás¹³⁶ a városban. Ebéd. Aztán $\frac{3}{4}$ 3-kor a Virág presszóba. Nyafi egy szörpöt, mi Kodival 1-1 egy mareschinot ittunk meg. Kezdtük Kitérni Kodit, de közben találkoztunk az ő Lakatos¹³⁷ barátjával, így ővele tovább. Mi haza.

Este: Agatha CHRISTIE: A gyűlölet örültje.

¹³¹ December 6-ra több provokációval készült a belügy. Megpróbáltak egy fegyveres felkelést kiprovokálni, majd annak eredménytelensége után a Kádár-kormányt támogató vörös zászlós tüntetést szerveztek. Noha a felvonulókat szovjet katonák és magyar karhatalmisták biztosították, őket a város több pontján megtámadták. A legsúlyosabb összetűzésre a Nyugati pályaudvarnál került sor: a karhatalom lövéstésének hat halálos áldozata lett.

¹³² Csima Ferenc Wisinszky Zsuzsa munkahelyi igazgatója.

¹³³ W. Zs. ismerőse.

¹³⁴ A fürdési lehetőségeket az adott lakásban rendelkezésre álló tüzelőanyag határozta meg.

¹³⁵ A Szervita téren volt.

¹³⁶ L.d. feljebb!

¹³⁷ W. Zs. régi ismerőse.

December 10 (hétfő)

Mai könyv: Max Brand: Hajtóvadászat I-II.

Ma: pontos hivatalba érkezés, meló semmi. Program: Apjához könyvet vissza – Marika, könyvesbolt – Juszt optikus¹³⁸ – Grafika (nincs ott semmi) – autóbusz véletlenül átvisz Budára, így Margithídon át ismét a Doorné¹³⁹ optikushoz, kész a szemüveg – Vissza Molotov térre – haza 2-kor. Nyafival le vásárolni, minden üzlet zárva. Ebéd és egész délután olvasás. Este Marxékhoz rövid időre és tánczenehallgatás. Fotó: jatata [?] a Dohány utcában.

December 11 (kedd)

Ma és holnap, a kormány által megszüntetett Budapesti Központi Munkástanács felhívására 2 napos sztrájk.¹⁴⁰ Felkeltünk 1 órakor, lassan mosdás és öltözés és ebéd, azután indulás haza.¹⁴¹ [...]

¹³⁸ A Múzeum körúton működött.

¹³⁹ A Juszt és a Door optikusok „abban az időben” a Belváros legjobbjai voltak.

¹⁴⁰ A Nagy-budapesti Központi Munkástanács tiltakozásul a kormánnyal folytatott tárgyalások eredménytelensége ellen, december 8-án országos sztrájkot hirdetett december 11-12-re. Válaszul másnap a Kádár-kormány törvényen kívül helyezte a területi munkástanácsokat, így a Nagy-budapesti Központi Munkástanácsot is.

¹⁴¹ Ti. a szülők Damjanich utcai lakásába.